మహా భారతము

ద్రోణ పర్వము

ప్రథమాశ్వాసము

ఆ ప్రకారయు దేవవ్రతుడు శాంతి పొందిన విధము తెలుసుకొనిన తరువాత ధృతరాష్ట్రుడు ఏమి చేసాడు? వివరించండి అని జనమే జయుడు వైశంపాయన మహర్షిని అడిగాడు. అప్పుడు వైశంపాయనుడు మహాభారత కధను జనమేజయునకు ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు.

భీష్ముడు యుద్ధ రంగమున పడిపోయిన వార్త విన్న తరువాత ధృత రాష్ట్రుడు ఎంతో ఖిన్నుడయ్యాడు. "సంజయా! నీవు సత్వరమే యుద్ధభూమికి పోయి తరువాత జరిగిన విషయములు తెలుసుకొని రమ్ము" అని చెప్పి తన కుమారుడు సుయోధనుని విజయమును ఆకాక్షిస్తున్న ధృతరాష్ట్రుడు సంజ యుని యుద్ధభూమికి పంపాడు.

కొన్ని దినములు గడిచాయి. వ్యాసుని మహిమ చేత ఉభయ సైన్యముల యుద్ధవిశేషములను ప్రత్యక్షంగా చూచిన సంజయుడు ఒక రోజు అర్ధరాత్రిసమయమున హస్తినాపురమునకు తిరిగివచ్చాడు.

వెంటనే సంజయుడు ధృతరాష్ట్రుని అంతఃపురమునకు వెళ్లాడు. ధృత రాష్ట్రుడు అతనిని ఆహ్వానించి ఉచితాసనమిచ్చి సముచితముగా సత్కరించాడు.

“సంజయా! మా తండ్రిగారు భీష్ముడు యుద్ధరంగమున పడిపోయిన తరువాత, మన యోధులు ఎవ్వరి సాయముతో పాండవుల మీద యుద్ధము చేసారు. ఆ సమయములో కౌరవులు ఏమి చేసారు. ఇరువురి మధ్య యుద్ధం ఏ ప్రకారము సాగింది. వివరంగా చెప్పు. ” అని అడిగాడు. దానికి సంజయుడు ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు.

“మహారాజా! నీకు ఇప్పటి వరకు భీష్ముడు దేవభావమును పొందడం, కురుపాండవులు అతని వద్దకు రావడం, ఆ సమయమున జరిగిన విశేషములు, అన్నియు నీకు సవిస్తరముగా వివరించాను. శరతల్పగతుడయిన శాంతనవుడు చెప్పిన మంచి మాటలు నీ కుమారుడు సుయోధనుడు పెడచెవిని పెట్టాడు. కోపంతో అక్కడినుండి వెళ్లిపోయాడు. నీ వద్దనుండి నేను నాటి వేకువ జామున యుద్ధరంగమునకు చేరుకున్నాను.

మరునాటి యుద్ధమునకు సన్నాహాలు జరుగుతున్నాయి. చతురంగ బలములు (అనగా రథములు, ఏనుగులు, గుర్రములు, కాల్బలము) యుద్ధమునకు సమాయత్త మవుతున్నాయి. కాని కురు వీరుల ముఖములు వివర్ణమై ఉన్నాయి. భీష్ముడు లేకపోవడంతో కౌరవ సేనలు కళా కాంతులు కోల్పోయాయి. ఒకరి ముఖములు ఒకరు చూచుకుంటున్నారు. ఆ సమయంలో అందరి దృష్టి కర్ణుడిమీద ఉంది. అతడి కోసం అందరూ ఎదురు చూస్తున్నారు.

రథికులందరూ కలిసి సుయోధనుని వద్దకు వెళ్లారు. "సుయోధనా! మీ తాత గారు భీష్ముడు లేని సైన్యము పతిని కోల్పోయిన సతి మాదిరి, పంటభూములు లేని భూదేవి మాదిరి కళావిహీనమైనది. భీష్ముడు లేకపోవడం చూచి పాండవ సేనలు విజృంభించుచున్నవి. ఈసమయమున కర్ణుడే వచ్చి మనలను రక్షించాలి. ఈ పదిరోజులు భీష్ముని మాటలకు కోపించి కర్ణుడు యుద్ధభూమికి రాలేదు. సుయోధనా! భీష్ముడు కర్ణుని అర్ధరథుడు అని అవమానించబట్టి అతడు మనసులో నొచ్చుకొని "నీవు యుద్ధభూమిలో ఉన్నంత వరకు నేను రణరంగమున అడుగుపెట్టను. యుద్ధములో నీకు జయం కలిగితే నేను వనములకు పోతాను. లేక నిన్ను శాత్రవులునిర్జిస్తే వాళ్లను నేను నిర్జిస్తాను." అని ప్రతిజ్ఞ చేసాడు కదా. ఆ కారణం చేత కర్ణుడు ఈ పది

రోజులు యుద్ధభూమికి రాలేదు. ఇప్పుడు మనవారి మనసంతా కర్ణుని మీద ఉన్నది." అనిపలికారు." అని సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునితో చెప్పాడు.

అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుడు సంజయునితో "సంజయా! ఈ తరువాత ఏమి జరిగింది? కర్ణుడు యుద్ధరంగంలో ప్రవేశించాడా? పాండవులను ఓడించాడా? మనవారి మనోరథము సఫలమైనదా! " అని ఆతురతగా అడిగాడు. దానికి సంజయుడు ఈవిధంగా చెప్పాడు.

" మహారాజా! అంతలో కర్ణుడు అక్కడకు వచ్చాడు. సుయోధనుడు కర్ణుని సాదరంగా ఆహ్వానించాడు. అక్కడున్న రాజులందరిని చూచి కర్ణుడు ఇలా అన్నాడు. "దమము, సత్వగుణము, తపము, దానము, శీలము, అస్త్రవిద్యానైపుణ్యము, వీరత్వము, శౌర్యము ఆభరణములు గా కల మహానుభావుడు భీష్ముడు రణరంగమున పడిపోయాడు. ఆయన నాయకత్వము లేని ఈ అక్షౌహిణిల సైన్యము ఉండటం వలన ప్రయోజనమేమి? సుయోధనుని సమస్త సంపదలు సమసి పోయినట్టున్నది." అని దుఃఖించాడు కర్ణుడు.

అతనితోపాటు అక్కడ ఉన్న రాజులుకూడా భీముని పాటుకు దుఃఖించారు. తనను తాను ఉపశమింప చేసుకొని కర్ణుడు ఇలా అన్నాడు. "మీరంతా చూస్తూ ఉండగా భీష్ముడు మేరు పర్వతము పడిపోయినట్టు పడిపోయాడు. ఈ సమయములో నేను మన సైన్యమును రక్షిస్తాను. అర్జునుని గర్వము అణుస్తాను. భీష్ముని మాదిరి యుద్ధభూమిలో చెలరేగుతాను. శత్రుసేనలను చించి చెండాడుతాను. పాండవులు ఆ కృష్ణుని అండ చూచుకొని విర్రవీగుతున్నారు. వారి నందరిని నా శరపరంపరలతో హతమారుస్తాను. ఈ సువిశాల కురు సామ్రాజ్యమునకు సుయోధనుని పట్టాభిషిక్తుని చేస్తాను. అలా జరగని నాడు నేను వీరస్వర్గము అలంకరిస్తాను. కౌరవులను రక్షిస్తూ, పాండవులను నిర్జిస్తూ, కీర్తి గడిస్తూ, స్వర్గంలో భీష్ముని కలుసుకుంటాను. అంతకన్నా నాకు కావాల్సిందేమున్నది." అని సగర్వంగా పలికాడు కర్ణుడు.

ఆ మాటలకు సుయోధనుడు చాలాసంతోషించాడు. తరువాత కర్ణుడు తన రథమును ఎక్కి భీష్ముడు అంపశయ్యమీద పడి ఉన్న చోటికి వెళ్లాడు. ఇంకి పోయిన మహా సముద్రము మాదిరి అంప శయ్య మీద ఉన్న భీష్ముని చూచి అల్లంత దూరములో రథము దిగి పాద చారియై భీష్ముని వద్దకు విళ్లాడు. కన్నీటితో ఆ మహానుభావుని పాదాలకు

ప్రణమిల్లాడు. "పితామహా! రాధేయుడను తమరి దర్శనార్థము వచ్చాను. కళ్లు తెరిచి చూడండి. తమరు ఈ ప్రకారము అంపశయ్యమీద పడి ఉండటం విధివిలాసము కాక మరేమున్నది. పరమపావనములయిన తమరి పలుకులతో నన్ను ఆదరించండి. నేను ఈ రోజునుండి పాండవుల మీదికి యుద్ధానికి వెళుతున్నాను." అని పలికాడు.

భీష్ముడు కళ్లు తెరిచి చూచాడు. కర్ణుడు భీష్మునికి నమస్కరించి "అనఘా! అర్జునుని అహంకారమును నేను ఒక్కడినే అణచి వేస్తాను. తమరి ఆశీర్వాదంతో పాండవులు గడ్డి కరుస్తారు. నన్ను ఆశీర్వదించండి." అని నమస్కరించాడు. "కర్ణా! సుయోధనాదులు నీ అండ చూచుకొనేకదా సుఖంగా ఉంటున్నారు. కౌరవులకు సుయోధనుడు ఎలాగో నువ్వు అలాగే కదా! జన్మతః వచ్చిన బంధుత్వము కన్నా స్నేహితము గొప్పది కదా! ఈ కురు సామ్రాజ్యం భారము నీవే వహించి సుయోధనునకు ఆనందము కలుగ చేయుము. అంబష్ఠ, విదేహ, పౌంఢ్ర,మొదలగు దేశములను గెల్చి సుయోధనుని అధీనము గావించిన నీకు నేను చెప్పవలసినది ఏమున్నది. నాకు సుయోధనుడు ఎంతో నువ్వు అంతే కదా! నీవు కౌరవ సేనలను నడిపించి సుయోధనునికి విజయం చేకూర్చు." అని పలికాడు భీష్ముడు.

కర్ణుడు మరొకసారి భీష్ముని పాదములకు నమస్కరించి ఆయన అనుమతితో అక్కడినుండి యుద్ధరంగమునకు బయలుదేరాడు. కౌరవ సేనలను చేరుకున్నాడు. రథ, గజ, తురగ, పదాతి దళములను సమీకరించాడు. వారిని తన వీరాలాపములతో ఉత్సాహపరిచాడు. కౌరవ సేనలు జయజయధ్వానాలు చేశారు. ఇంతలో సుయోధనుడు కర్ణుని వద్దకు వచ్చాడు. "కర్ణా! నీరాకతో కౌరవ సేనలో ఆనందోత్సాహాలు పెల్లుబికాయి. మనసేనలు యుద్ధానికి ఉరకలు వేస్తున్నాయి. మన ప్రస్తుత కర్తవ్యము ఏమిటి? " అని అడిగాడు. ""

"సుయోధనా! నీవు రారాజువు. నీ ఆజ్ఞ మాకు శిరోధార్యము. ప్రస్తుత కర్తవ్యమును నీవే నిర్ణయింపుము." అని పలికాడు కర్ణుడు. సుయోధనుడు కొంచెం ఆలోచించి "కర్ణా! ఈ పదిరోజులు మన సేనానాయకుడు భీష్ముని నాయకత్వంలో మన సేనలు నడిచాయి. ప్రస్తుతము మనకు ఒక సేనానాయకుడు కావాలి. కౌరవ సేనలకు నాయకత్వము వహించుటకు ఎవరు అర్హులో నిర్ణయించాలి." అని అన్నాడు సుయోధనుడు.

"సుయోధనా! నీ వద్ద ఉన్న మహా వీరులందరూ సేనాపతి పదవికి అర్హులే! కాని వారిలో ఒకరిని సైన్యాధ్యక్షునిగా నియమించిన మిగిలిన

వారిలో మత్సరము రగుల్కొనును. కాని ద్రోణుని సైన్యాధ్యక్షుని చేసిన అతనిని కాదను వారు ఎవ్వరూ లేరు. అతను మనందరికి ఆచార్యుడు, పూజ్యుడు, బ్రాహ్మణుడు, వివిధ రణ తంత్ర కోవిదుడు. వయోవృద్ధుడైనను మహా బలవుంతుడు, శూరుడు. అతనిని సర్వసైన్యధ్యక్షునిగా అభిషేకించండి." అని పలికాడు కర్ణుడు. కర్ణుని నిర్ణయంతో ఏకీభవించాడు సుయోధనుడు.

వెంటనే సుయోధనుడు తన తమ్ములు మిత్రరాజులతో కలిసి ద్రోణాచార్యుని వద్దకు వెళ్లాడు. ఆయనతో సవినయంగా ఇలా అన్నాడు. "ఆచార్యా! వయసులోనూ, శౌర్యములోనూ, అస్త్ర,శస్త్ర విద్యలలోనూ తమరు అగ్రగణ్యులు. ఇప్పటి వరకూ తాత భీష్ములవారు సర్వసైన్యధ్యక్ష పదవినలంకరించారు. ఇపుడు మీరు ఆ పదవిని అలంకరించి మమ్ము ఆనందింప చేయండి. మేమందరము తమరి ఆజ్ఞానుబద్ధులమై నడచుకుంటాము. నాడు దేవసేనను నడిపించిన కుమారస్వామి వలె తమరు కౌరవ సేనను నడిపించమని మా కోరిక." అని ప్రార్థించాడు.

ఆ మాటలకు సంతోషించి ద్రోణాచార్యుడు ఇలా అన్నాడు. "సుయోధనా! నేను బ్రాహ్మణుడను. వేదవేదాంగములు అభ్యసించాను. నాలో క్షత్రియోచిత లక్షణములైన ధైర్యము, పరాక్రమము మొదలగు

లక్షణములు లేవు. అయినను మీరందరూ నన్ను ఇంతగా ఆదరిస్తున్నారు కాబట్టి సుయోధనుని కోరిక మేరకు నేను ఈ సర్వసైన్యాధ్యక్ష పదవిని స్వీకరించడానికి ఒప్పుకుంటున్నాను. చెదరి పోయిన మన సైన్యమును ఒక చోట చేర్చి పాండవుల సైన్యము తో పోరాడి నీకు విజయము చేకూర్చెదను." అని పలికాడు.

ద్రోణాచార్యుని పలుకులకు సంతసించి సుయోధనుడు వెంటనే సువర్ణ కలశములతో పవిత్ర గంగాజలము ను తెప్పించాడు. పుణ్యాహవాచన కార్యక్రములు పూర్తి చేయించాడు. పుణ్యాంగనల ఆశీర్వచనములు వందిమాగధుల స్తోత్రపాఠముల మధ్య ద్రోణుని సర్వసైన్యాధ్యక్షునిగా అభిషేకించాడు. కౌరవ ప్రముఖులు తమ తమ శంఖములు పూరించారు. భేరీ మృదంగధ్వానములు మిన్నుముట్టాయి. సర్వసైన్యాధ్యక్షుడైన ద్రోణాచార్యుడు ముందు నిలువగా కౌరవసేనలు యుద్ధానికి సన్నద్ధమైనాయి. ద్రోణాచార్యుడు ఐదు దినములు పాండవసైన్యముతో హోరాహోరి పోరాడాడు. ఒక అక్షౌహిణి సైన్యమును చంపాడు. ఎందరో మహా వీరులు ద్రోణాచార్యుని ధాటికి తట్టుకోలేక వీరస్వర్గమలంకరించారు. ఆ మహావీరుడు ఆ ప్రకారము ఐదు దినములు నిరంతర వీరవిహారము చేసి వీరస్వర్గమలంకరించాడు." అని చెప్పాడు సంజయుడు.

ద్రోణుని మరణ వార్త విని ధృతరాష్ట్రుడు ఎంతో దుఃఖించాడు. కాసేపు మౌనంగా ఉన్నాడు. “సంజయా! ద్రోణుడు అస్త్రశస్త్రవిద్యలో ప్రావీణ్యుడు కదా. అత్యంత పరాక్రమ వంతుడు కదా! అట్టివాడు పాండవుల చేతిలో ఎలా మరణించాడు? పాంచాలురు అతని విల్లు విరగగొట్టారా! రథం విరిగిపోయిందా! రథసారథిని చంపారా! ద్రోణుడు అలసిపోయి నపుడు ఆ పాపాత్ముడు ధృష్టద్యుమ్నుడు అతి క్రూరంగా ఆచార్యుని చంపాడా! అంతటి మహావీరుని మరణ వార్త విని కూడా నా గుండెలు వేయి వ్రక్కలు కాలేదేమి! నాది గుండె కాదు. పాషాణము.” అని పరి పరి విధముల దుఃఖించి మూర్ఛపోయాడు.

మరల తెలివి తెచ్చుకొని “సంజయా! నరనారాయణులు రథి, సారధి అయి నపుడు ఆ రథము ఎల్లప్పుడూ సిద్ధమనోరథమే అవుతుంది కదా! నకుల సహదేవులు అత్యంత పరాక్రమ వంతులు. సాత్యకి అమిత పరాక్రమశాలి. ఉత్తమౌజుడు అమిత బలవంతుడు. ధృష్ట కేతుడు ధీరుడు. భీష్ముని కూల్చిన శిఖండి అఖండ పరాక్రమ వంతుడు. అభిమన్యుడు రెండవ రుద్రుడు. చేకితానుడు మానధనుడు. ద్రౌపదీసుతులు అజేయులు. ఐదుగురు కేకయరాజులు ఒక్కొక్కరు 50 మంది వీరులకు సమానము. యుయుధానునికి మత్సరమెక్కువ. ద్రోణుని చంపడానికే పుట్టిన వాడు ధృష్టద్యుమ్నుడు, అత్యంత

బలశాలి. ఘటోత్కచుడు కాలయముడు. యాదవ వీరులు అతిలోక వీరులు. గదాధారి భీముడు ఎవ్వరికీ అలవిగాడు. కౌరవ సేనను పూర్తిగా తాను ఒక్కడే చంపగల మహా వీరుడు. ఇంక ధర్మరాజు పరమ ధార్మికుడు. సత్యాది మహాగుణగరిష్టుడు. అతనిని గెలువ దేవలతకు కూడా శక్యంకాదు.

సంజయా! ఇంకొక విషయమును చెప్పెదను వినుము. యదువంశములో లోకరక్షణార్థము శ్రీకృష్ణుడు వ్రేపల్లెలో అవతరించాడు. బాల్యములోనే ఎన్నోలీలలు ప్రదర్శించాడు. ఎందరో రాక్షసులను చంపాడు. కంసుని పరిమార్చాడు. ఇంద్రుని దగ్గర నుండి పారిజాత వృక్షమును భూలోకమునకు తీసుకొని వచ్చాడు. దుష్ట శిక్షణ, శిష్టరక్షణ చేసాడు. అంతటి మహానుభావుడు శ్రీకృష్ణుని ప్రాపకం సంపాదించిన వారు పాండవులు. కాబట్టి పాండవులను గెలవడం చాలాకష్టం. అదీ కాకుండా హరికి ఆత్మ అర్జునుడు. ఆ హరి అర్జునునికి ఆత్మ. శరీరాలు వేరైనా వారి ఆత్మలు ఒక్కటే. ఆ ఇరువురిని తన కంటివెలుగులుగా చేసుకున్న పుణ్యమూర్తి ధర్మరాజు. అతడు యుద్ధమునకు ఎందుకు భయపడతాడు. అందులకే కౌరవులకు చేటుకాలము దాపురించినది." అని పరి పరి విధములుగా దుఃఖించాడు ధృతరాష్ట్రుడు.

“సంజయా! ఇప్పుడు ఏమి అనుకున్నను ఏమియు ప్రయోజనము లేదు కదా! ద్రోణుడు ఏ ప్రకారము యుద్ధం చేసాడో వినవలెనని కుతూహలముగా నున్నది. తరువాతి యుద్ధ విశేషములు వివరింపుము.” అని అడిగాడు. అప్పుడు సంజయుడు ద్రోణుడు సర్వసైన్యాధ్యక్ష పదవి వహించిన తదుపరి యుద్ధ విశేషములు వివరంప నారంభించాడు.

“ఆ ప్రకారము సర్వసైన్యాధిపత్యము వహించిన ద్రోణుడు చాలా సంతోషించాడు. అందరూ వింటూ ఉండగా సుయోధనుని తో ఇలా అన్నాడు. “సుయోధనా! భీష్ముని తర్వాత నన్ను అంతటి వాడిని చేసి గౌరవించావు. దానికి ప్రతిఫలముగా నీవు ఏదైనా కోరుకో నెరవేర్చెదను.” అని పలికాడు. సుయోధనుడు కర్ణ,దుశ్శాసనులతో ఆలోచించి, సవినయముగా ద్రోణునితో ఇలా అన్నాడు.

“ఆచార్యా! తమరు కోరుకోమన్నారు కాబట్టి కోరుకుంటున్నాను. ధర్మరాజును ప్రాణములతో పట్టి తెచ్చి నాకు అప్పగించండి.” అని అడిగాడు. ద్రోణుడు ఆశ్చర్యంగా సుయోధనుని చూచి “సుయోధనా! ధర్మరాజు అజాత శత్రువు అన్న పేరు సార్ధకం చేసుకున్నాడు. ధర్మరాజును చంపమని కోరకుండా అతనిని ప్రాణములతో పట్టి తెమ్మని

కోరడంలో ఆంతర్యమేమి? పాండవులను యుద్ధములో గెలిచిన తరువాత వారికి అర్ధ రాజ్యము కట్టబెట్టదల్చుకున్నావా! ధర్మరాజును ప్రాణములతో పట్టి ఇస్తే ఏమి చేస్తావు?" అని అడిగాడు. దానికి సుయోధనుడు ఇలా బదులు చెప్పాడు.

"గురువర్యా! ధర్మరుజును యుద్ధములో చంపితే ఎన్నో అనర్ధాలు జరుగుతాయి. అర్జునుడు తన గాండీవముతో సమస్త కురు సైన్యమును అంతమొందించి తన పగ తీర్చుకుంటాడు. ఒకవేళ మేము పాండవులను అందరనూ చంపితే, శ్రీకృష్ణుడు తన చక్రాయుధముతో కురు వంశాన్ని నిర్మూలిస్తాడు. సమస్త కురు సామ్రాజ్యాన్ని కనీసం కుంతీదేవి కైనా అప్పగిస్తాడు. అలా కాకుండా మీరు ధర్మరాజును ప్రాణాలతో అప్పగిస్తే, ద్యూతప్రియుడైన ధర్మరాజుతో మరల జూదమాడి, ఓడించి మరల అతనిని, అతని తమ్ములు, భార్య బిడ్డలతో సహా జీవితాంతం అడవులకు పంపుతాము. నేను సమస్త కురు సామ్రాజ్యాన్ని ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యముగా ఏలుకుంటాను. అప్పుడు కృష్ణుడు కూడా ఏమి చెయ్యలేడు." అని అన్నాడు.

సుయోధనుని కుటిల బుద్ధికి ద్రోణాచార్యుడు మనసులో అసహ్యించుకున్నాడు. ఎలాగైనా తాను అనాలోచితంగా ఇచ్చిన

వరమునకు విఘాతము కల్గించ దల్చుకున్నాడు. సుయోధనుని చూచి "సుయోధనా! నీ కోరిక సమంజసమే. కాని ఇందులో ఒక చిక్కు ఉన్నది. ధర్మరాజు పక్కన అర్జునుడు ఉన్నంత వరకూ దేవతలు కూడా ధర్మరాజు వైపు కన్నెత్తి చూడలేరు.. ఇది జగమెరిగిన సత్యము. కాబట్టి మీరు ఎలాగైనా అర్జునుని ధర్మరాజు వద్దనుండి దూరముగా తీసుకొని వెళ్లిన నేను ధర్మజుని ప్రాణములతో పట్టి నీకు అప్పగించెదను." అని అన్నాడు ద్రోణుడు.

ఆ మాటలు విన్న నీ కుమారులు సంతోషించారు. అప్పుడే ధర్మరాజు ప్రాణాలతో పట్టుబడ్డట్టు పొంగిపోయారు. ఈ విషయాన్ని కౌరవ సైన్యము లో ఉన్న అందరు ప్రముఖులకు తెలియపరిచారు. కౌరవ వీరులు సింహనాదాలు చేసారు. భేరీ మృదంగ నాదాలు మిన్ను ముట్టాయి.

ఈ విషయములన్నియు తన చారుల ద్వారా తెలుసు కున్నాడు ధర్మరాజు. వెంటనే తన తమ్ములతో సమావేశం అయ్యాడు. అర్జునుని చూ చి "అర్జునా! ద్రోణాచార్యులవారి ప్రతిజ్ఞ వింటివి కదా! నన్ను ప్రాణములతో పట్టి బంధించి సుయోధనునికి అప్పగిస్తానని మాట

ఇచ్చాడట. నీవు దానిని వమ్ము చేయవలయును. ఎల్లప్పుడూ నా పక్కనే ఉండి నన్ను సదా కాపాడ వలయును.” అని అన్నాడు.

ఆమాటలు విన్న అర్జునుడు, అన్నగారు ధర్మజుని తో ఇలా అన్నాడు. “అన్నయ్యా! యుద్ధరంగంలో నిన్ను ఒంటరిగా వదలి నేను వేరే చోట యుద్ధం చెయ్యడం అసంభవం. అది గురువును వధించినంత పాపం. అంత పాపానికి నేను ఒడి గట్టను. సదా నీ పక్కనే ఉండి నిన్ను రక్షిస్తూ ఉంటాను. అయినా కౌరవుల దురాశ గాని, నేను నీ పక్కన ఉండగా ఆ ద్రోణుడే కాదు, ముల్లోకాలు ఒకటై నిలిచినా, నిన్ను ఏమీ చేయలేరు.” అని అన్నాడు.

అర్జునుని మాటలు విన్న ధర్మజుడు ఎంతో సంతోషించాడు. శంఖములు, భేరీ మృదంగములు, మంగళ తూర్యనాదములు మ్రోగుతుండగా పాండవులు యుద్ధరంగమునకు బయలుదేరారు. పాండవులు ఆ రోజు క్రౌంచ వ్యూహమును పన్నారు. క్రౌంచ వ్యూహము ముందు భాగమున అర్జునుడు నిల్చున్నాడు. అర్జునుని పక్కన ధృ ష్టద్యుమ్నుడు నిలిచాడు. భీముడు, నకుల సహదేవులు, అభిమన్యుడు ద్రౌపదీ పుత్రులు పాంచాల రాజు, మొదలగు యోధాను యోధులు వారి

వారి స్థానములలో నిలబడ్డారు. యుధిష్ఠిరుడు వ్యూహ మధ్యభాగములో నిలబడ్డాడు.

నీ కుమారులు కూడా దానికి దీటుగా శకటవ్యూహమును రచించారు. సింధురాజు, కళింగ భూపతి, వికర్ణుడు, దక్షిణభాగమున, నిలిచారు. వారి పక్కన శకుని, తన సేనలతో నిలిచాడు. కృతవర్మ, వివింశతి, చి త్రసేనుడు, దుశ్శాసనుడు, ఉత్తర భాగంలో నిలిచారు. కాంభోజ, శక, యవన రాజులు తమ తమ స్థానాలలో నిలిచారు. త్రిగర్త, మద్ర, శూరసేన, దేశాధీశులు తమ తమ సేనావాహినులతో సుయోధనునికి రక్షగా వ్యూహమునకు మధ్య భాగమున నిలిచారు. వారి అందరికి ముందు అంగ రాజైన కర్ణుడు తన సేనలతో సుయోధనునికి అండగా నిలిచాడు.

కౌరవ సేనలకు నుదుట తిలకము దిద్దినట్టుగా నిలబడిన కర్ణుని చూ చి కౌరవ సేనలు ఎంతో సంతోషించారు. "ఇన్ని రోజులు భీష్ముడు పక్షపాత బుద్ధితో ప్రవర్తించాడు. పాండవులను ఉపేక్షించాడు. కాని ఇపుడు కర్ణుడు పాండవుల ఉధృతికి అడ్డుకట్ట వేస్తాడు. అర్జునుడికి సరిజోడు కర్ణుడే కదా!" అని తమలో తాము అనుకుంటున్నారు.

ద్రోణుని నాయకత్వములో మనసేనలు యుద్ధమునకు బయలు దేరాయి. అప్పుడు ఎన్నో దుర్నిమిత్తములు గోచరించాయి. కాని సుయోధనుడు వాటిని లక్ష్య పెట్టలేదు. అర్జునుడు కర్ణుడు యుద్ధం చేస్తుంటే చూడాలని కోరికతో ఇరుపక్షములు ఎంతో ఆతురతగా ఎదురు చూస్తున్నాయి. ద్రోణుడు ఉజ్వలమైన తన రథము మీద రణభూమిలో ప్రవేశించాడు. ఇరు పక్షములు యుద్ధము ప్రారంభించారు.

రథములు, ఏనుగులు, గుర్రముల పదఘట్టనములతో రేగిన ధూళి ఆకాశం అంతా దట్టంగా కమ్మింది. శరములతో శరములు, ఖడ్గములతో ఖడ్గములు, అస్త్రములతో అస్త్రములు ఢీకొని వాటినుండి చెలరేగిన మంటలు సూర్యకాంతిని తలపిస్తున్నాయి. పగిలిన ఏనుగుల కుంభస్థలములు, తెగిపడిన హయముల అవయవములు, విరిగిన రథములు, వివిధ కాల్బలముల కళేబరములు, ఏరులయి పారుతున్న రక్తము, రణరంగమంతా భీభత్సంగా తయారయింది.

ద్రోణాచార్యులు తన రథము మీద చి త్ర వి త్ర విన్యాసములతో ఎక్కడచూ చి నా తానే అయి కనపడుతూ పాండవ సేనలమీద శరవర్షము కురిపిస్తున్నాడు. గజములను చంపుతున్నాడు. గుర్రముల కళేబర

ములు నెత్తుటిలో తేలుతున్నాయి. రధములు విరుగుతున్నాయి. ద్రోణుని ధాటికి తట్టుకోలేక పాండవసైన్యములు పారిపోతున్నాయి.

ఇదంతా చూచిన ధర్మజుడు కలవర పడ్డాడు. ధృష్టద్యుమ్నుని, అర్జునుని పిలిచాడు. ద్రోణాచార్యుని ఉధృతిని ఆపమని ఆదేశించాడు. ధృష్టద్యుమ్నుడు తన సేనలతో ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నాడు. అర్జునుడు పారి పోతున్న పాండవ సైన్యమునకు ధైర్యవచనములు చెప్పి వారిని మరల యుద్ధోన్ముఖులను చేస్తున్నాడు. అందరూ కలిసి ద్రోణుని నలుపక్కల నుండి చుట్టుముట్టారు. కాని ద్రోణుడు వయసులో వృద్ధుడైనను కుమార స్వామి వలె విజృంభించాడు. అయినా పాండవ సైన్యములు ద్రోణుని ధైర్యంగా ఎదుర్కొంటున్నాయి. ద్రోణుని సారధిని, హయములను రక్తం కారేట్టు కొట్టాయి. ద్రోణుడు వేసే బాణాలను మధ్యలోనే తుంచాయి. ద్రోణుని సేనల మీద వివిధ అస్త్ర శస్త్ర ములను ప్రయోగించాయి.

ద్రోణుడు ధృష్టద్యుమ్నుడు మధ్య యుద్ధం ఘోరంగా సాగుతూ ఉంది. వారు ఇరువురూ ఒకరి మీద ఒకరు వేసుకున్న బాణములతో గగనతలము నిండిపోయింది. ఇది చూచి ధర్మరాజు తన సైన్యముతో ద్రోణుని మీద శరవర్షము కురిపించాడు.

శకుని సహదేవునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. శకుని సహదేవుని గుర్రములను చంపాడు. కేతనము విరగ గొట్టాడు. సహదేవుడు కోపించి శకుని రథము విరగ్గొట్టాడు. అతని కేతనము తుంచాడు. శకుని తన గద తీసుకొని నేలమీదికి దూకాడు. సహ దేవుని రథసారథిని చంపాడు. సహదేవుడు కూడా తన గద తీసుకొని నేలమీదికి దూకి శకునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు.

భీమసేనుడు వివింశతి మీద శరవర్షము కురిపించాడు. వివింశతి బెదరక భీముని విల్లు రెండుగా ఖండించాడు. భీముడు తన గదతీసుకొని నేలమీదికి దూకి వివింశతి రథమునకు కట్టిన హయములను చంపాడు.

భూరిశ్రవసుడు ధృష్టద్యుమ్నుని ఎదుర్కొన్నాడు. అతని శరీరం అంతా బాణములు నాటాడు. అన్నయ్య పరిస్థితి చూచి శిఖండి భూరిశ్రవసుని ఎదుర్కొన్నాడు. తన బాణములతో అతనిని తరిమి తరిమి కొట్టాడు.

ఘటోత్కచుడు అలంబసుడు ఇద్దరూ మాయా యుద్ధం చేస్తున్నారు. క్షత్రదేవుడు లక్ష్మణునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. చేకితానుడు

అనువిందునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. శల్యుడు నకులునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. నకులుడు శల్యుని కేతనము విరిచాడు. రధమును విరగ్గొట్టాడు.

ధృష్టకేతుడు కృపాచార్యునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. సాత్యకి కృత వర్మ గుండెలకు గురిపెట్టి 70 బాణములను కొట్టాడు. కృతవర్మ కూడా 77 బాణములతో సాత్యకిని కొట్టాడు. ధృష్టద్యుమ్నుడు సుశర్మ తో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. సుశర్మ మర్మస్థానములలో కొట్టాడు. విరాటుడు కర్ణుని ఎదుర్కొన్నాడు. విరాటుని సైన్యమునకు కర్ణుని సైన్యమునకు మధ్య పోరు ఘోరంగా సాగుతూ ఉంది. కర్ణుడు విరాటుని సైన్యములోని ఏనుగులను, హయములను చీల్చి చెండాడాడు. రధములు విరగ్గొట్టాడు.

ద్రుపదుడు త్రిగర్తాధిపది ఒకరి బలాబలములు ఒకరు పరీక్షించుకుంటున్నారు. పౌరవ రాజు అభిమన్యునితో తలపడ్డాడు. అభిమన్యుడు కోపంతో పౌరవ రాజు కేతనము ధనుస్సు విరిచాడు. ఐదు బాణములతో హయములను, రధసారధిని కొట్టాడు. మరొక బాణంతో పౌరవ రాజు శిరస్సును ఖండించబోవగా కృతవర్మ రెండు బాణములతో అభిమన్యుని విల్లు ఖండించాడు. అభిమన్యుడు తన కత్తి

డాలు తీసుకొని కిందికి దూకి పౌరవ రాజు రధమును విరగ్గొట్టాడు. రధసారధిని కిందికి ఈడ్చాడు. పౌరవుని చంపడానికి అతని మెడ పట్టుకున్నాడు. అంతలో సైంధవుడు కత్తి తీసుకొని అభిమన్యుని ఎదుర్కొన్నాడు. అభిమన్యుడు పౌరవుని వదలి సైంధవుని మీద పడ్డాడు. అభిమన్యుడు కోపంతో సైంధవుని కత్తి డాలు విరగ్గొట్టాడు. అభిమన్యుని ధాటికి తట్టుకోలేక సైంధవుడు పారిపోయాడు. అభిమన్యుడు సైంధవుని సేనల మీద పడి వారిని నరుకుతున్నాడు.

పారిపోతున్న సైంధవుని చూచి మిగిలిన రాజులు ఒక్కుమ్మడిగా అభిమన్యుని మీద పడ్డారు. మద్రదేశాధిపతి శల్యుడు అభిమన్యుని మీద భీకరమైన శక్తి ప్రయోగించాడు. అభిమన్యుడు ఆ శక్తిని తన చేతితో పట్టుకొని తిరిగి శల్యుని మీదికి విసిరాడు. ఆ శక్తి శల్యుని రధ సారధి శిరస్సు ఖండించింది.

ఆ సమయంలో విరాటుడు, ద్రుపదుడు, ధృష్టకేతు, యుధిష్ఠిరుడు, సాత్యకి, కేకయరాజులు, భీమసేనుడు, ధృష్టద్యుమ్నుడు, శిఖండి, నకులసహదేవులు, ద్రౌపదీసుతులు, అభిమన్యునికి సాయంగా వచ్చారు. అభిమన్యుని రధం చుట్టు రక్షణ గా నిలబడ్డారు. శత్రుసేనలను

తునుమాడుతున్నారు. ఇది చూచి నీ కుమారులందరూ కలిసి అభిమన్యుని మీద శరవర్షము, భల్లబాణములు కురిపించారు.

తన సారథి చనిపోవడంతో శల్యుడు తన గద తీసుకొని రథమునుండి కిందికి దుమికి అభిమన్యుని మీదికి ఉరికాడు. అభిమన్యుడు కూడా తన గద తీసుకొని రథమునుండి దిగి శల్యుని ఎదుర్కొన్నాడు. ఇది చూచిన భీమసేనుడు శల్యుని చెయ్యిపట్టుకొని పక్కకు లాగి తనతో గదా యుద్ధము చెయ్యమని గర్జించాడు. శల్యుడు అభిమన్యుని వదలి భీమసేనునితో గదాయుద్ధము చేస్తున్నాడు. ఒకళ్ల చుట్టు ఒకళ్లు తిరుగుతూ చి త్ర వి చి త్ర గతులతో గదా యుద్ధము చేస్తున్నారు. ఒకరికి ఒకరు తీసిపోని శల్యుడు, భీమసేనుడు ఒకరి గదాఘాతాలకు ఒకరు తట్టుకోలేక ఇద్దరూ మూర్ఛపోయారు. ఇది చూచిన కృతవర్మ వేగంగా వచ్చి శల్యుని తన రథము మీద ఎక్కించుకొని దూరంగా తీసుకొని వెళ్లాడు.

అంతలోనే మూర్ఛనుండి తేరుకున్న భీముడు శల్యుని కానక, కౌరవ సేనమీద పడ్డాడు. తన గదతో కౌరవ సేనను నిర్మూలించుచున్న భీముని చూచి నీ కుమారులు భీముని చుట్టుముట్టారు. అతని మీద వివిధములైన అస్త్ర శస్త్రములను ప్రయోగిస్తున్నారు. భీమునికి

సాయంగా నకుల సహదేవులు వచ్చారు. ఆ ముప్వురూ అత్యంత పరాక్రమముతో నీ కుమారులను ఎదుర్కొన్నారు.

ఇంతలో అపరాహ్ణము అయింది. పాండవులదీ పై చేయి అయింది. పాండవ సేనలలో జయజయధ్వానాలు మిన్నుముట్టాయి. కర్ణుని కుమారుడు వృషసేనుడు సింహనాదం చేస్తూ పాండవ సైన్యములోకి దూసుకుపోయాడు. పాండవ సైన్యాన్ని ఊచకోత కోస్తున్నాడు. అతని పరాక్రమానికి పాండవసేనలు తట్టుకోలేక పోయాయి. హయములు ఏనుగులు తలలు తెగి పడుతున్నాయి. రధ సారధులు చనిపోతున్నారు. రధములు విరుగుతున్నాయి. కాల్బలము నశించి పోతూ ఉంది. రక్తం ఏరులుగా పారుతూ ఉంది. కర్ణకుమారుడు వృషసేనుని ధాటికి పాండవ సేనలు ఎదురు నిల్చి పోరాడలేక పోతున్నాయి. ఇది చూచి, నకులుని కుమారుడు, శతానీకుడు మహాకోపంతో వృషసేనుని మీదికి లంఘించాడు. పది బాణములను అతనికి గురి చూసి కొట్టాడు. వృషసేనుడు శతానీకుని విల్లు తుంచాడు. అతని కేతనం ఖండించాడు. ఇది చూచిన ద్రౌపదీపుత్రులు ఐదుగురూ శతానీకునికి సాయంగా వచ్చారు. వివిధ శస్త్ర అస్త్రములతో అతనిని ముంచెత్తారు.

అశ్వత్థామ తన సేనలతో పాండవ సేనలను ఎదుర్కొన్నాడు. ధర్మరాజు, కేకయ రాజులు, విరాటుడు, ద్రుపదుడు, వారి వారి సేనలతో వచ్చి అశ్వత్థామను వృషసేనుని ఎదుర్కొన్నారు. ఇరుపక్షములకు పోరు ఘోరమయింది. భీముడు, కర్ణుడు, కృపుడు, ద్రోణుడు, అశ్వత్థామ, ధృష్టద్యుమ్నుడు, విరాటుడు, అత్యంత పరాక్రమముతో, సూర్యుడు సప్త అవతారములు ధరించినాడా అని వెలుగొందుతూ ఒకరితో ఒకరు పోరుతున్నారు. కొంత సేపటికి పాండవుల ధాటికి తట్టుకోలేక మన సైన్యములు పారిపోసాగాయి.

ఇది చూచిన ద్రోణుడు అత్యంత కోపోద్రిక్తుడై మన సైనికులను "నిలు నిలు" అంటూ నిలువరించడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు. సారధిని చూచి ఇలా అన్నాడు. "సారధీ! చూచితివా! మనసేనలన్నియు పారిపోతున్నాయి. ధర్మజుని ముఖము గర్వము తో వెలిగి పోతున్నది. ఇపుడు పాండవుల మీద విజృంభించక పోతే మన సేనలను ఆపలేము. ధర్మజుడు, భీముడు, సాత్యకి, విరాటుడు, ద్రుపదుడు, వారి కుమారులు నా ముందు క్షణ కాలము నిలువలేరు. అర్జుననికి విలువిద్య నేర్పినది నేను కదా. ఈ సమయములో నేను ఒళ్లు దాచుకోకూడదు. నీ చాతుర్యము చూపించి రధమును తోలుము. నా చేతుల దురద తీరునంతవరకూ పాండవ సేనను చీల్చి చెండాడెదను." అని పలికాడు.

ఆ మాటలకు పొంగిపోయిన ద్రోణుని రధసారధి తన రధమును అతి చిత్ర వి చి త్ర రీతులతో రధమును నడుపుతున్నాడు. ద్రోణుడు పాండవ సైన్యములోనికి చొచ్చుకొని పోయి తన నిశిత శరములతో చించి చెండాడు తున్నాడు.

పొంగుతున్న సముద్రము మాదిరి విజృంభిస్తున్న ద్రోణుని చూచి ధర్మనందనుని చక్రరక్షకుడు సుకుమారుడు ద్రోణుని చెలియలి కట్ట మాదిరి అడ్డుకున్నాడు. తన పదునైన బాణములను ద్రోణుని గుండెలకు గురిపెట్టి కొట్టాడు. ద్రోణుడు కోపించి ఒకే ఒక బాణంతో సుకుమారుని తల తెగ నరికాడు.

అది చూచి పాండ యోధులందరూ ద్రోణుని ఒక్కమారుగా చుట్టుముట్టారు. వారిని చూచి ద్రోణుడు, ఐదు బాణములతో నకులుని, ఐదుబాణములతో సహదేవుని, తొమ్మిదిబాణములతో విరాటుని, ఏడు బాణములతో సాత్యకిని, మూడేసి బాణములతో ద్రౌపదీసుతులను, ఇరవై బాణములతో వింశతిని, పంద్రెండు బాణములతో ధర్మజుని శిఖండిని కట్టడి చేసాడు. తన ఎదురుగా వచ్చిన ఏ రధికుడు ప్రాణాలతో మరలిపోలేదు.

యుగంధరుడు అనే రాజు ధర్మజునికి ద్రోణునికి మధ్య నిలిచాడు. ద్రోణుడు కోపించి ఒకే ఒక బాణంతో యుగంధరుని చంపాడు. అది చూచి కేకయ రాజులు, ద్రుపదుడు, సింహసేనుడు, వ్యాఘ్రదత్తుడు, మొదలగు యోధులు ద్రోణునితో తలపడ్డారు సింహ సేనుడు, వ్యాఘ్రదత్తుడు తమ తమ అస్త్ర శస్త్ర ములను ద్రోణుని మీద ప్రయోగించారు. ద్రోణుడు వారి మీద కన్నెర్ర చేసాడు. రెండు వాడి అయిన అమ్ములతో ఇద్దరి శిరస్సులను ఖండించాడు. ఇది చూచిన మిగిలిన రధికులు పక్కతొలిగారు. ద్రోణుడు సింహనాదం చేసాడు.

ఈ అలజడి చూచి పాండ సేనలో కలకలం రేగింది "ద్రోణుడు ధర్మరాజును పట్టుకున్నాడు. సుయోధనుని సముఖమునకు తీసుకొని వెళుతున్నాడు." అని ఆక్రోశించారు. అది కార్చిచ్చులా వ్యాపించింది. పాండవ సైనికులు భయంతో వణికిపోయారు. ఇది చెవి సోకిన అర్జునుడు ద్రోణుని మీదికి తన రథం పోనిచ్చాడు. అది చూచి కౌరవ యోధులు ద్రోణునికి అండగా నిలిచారు. అర్జునుడు తన గాండీవం సంధించాడు. కౌరవ సేనల మీద శరపరంపర కురిపించాడు. కౌరవ సేనల తలలు ఎగిరి పడుతున్నాయి. రక్తం వరదలై పారుతూ ఉంది. మొండెములు నేలకూలుతున్నాయి. అర్జునుని ధాటికి కౌరవ సేనలు తట్టుకోలేక పోతున్నాయి.

ఇంతలో సూర్యుడు అస్తమించాడు. చీకట్లు కమ్ముకున్నాయి. ఆ రోజుకు యుద్ధం చాలించారు. అందరూ తమ తమ నెలవులకు వెళ్ళారు.” అని సంజయుడు దృతరాష్ట్రునితో ద్రోణుని ప్రధమ దివస యుద్ధ విశేషములను వివరించాడు.

మరునాడు ఉదయం ఉభయ సైన్యములు యుద్ధమునకు సన్నద్ధమైనాయి. ఆసమయములో ద్రోణుడు సుయోధనుని చూచి “సుయోధనా! నిన్నటి రోజు నేను నా ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చుకోలేక పోయాను. ఎందుకంటే అర్జునుడు ధర్మజుని ఒక్క క్షణం కూడా విడిచి ఉండలేదు. ఆఖరి క్షణాలలో కూడా అర్జునుడు వచ్చి మన సేనలను తునుమాడాడు. కాబట్టి మీరు అర్జునుని దూరంగా తీసుకొని వెళ్లని ఎడల ధర్మరాజును పట్టుకోవడం సాధ్య పడదు. అర్జునుడు దగ్గర లేకపోతే ధర్మరాజు నన్ను చూచి పారిపోతాడు. అప్పుడు మనము అతనిని వెంబడించి పట్టుకొని బంధించ వచ్చును. ఆ ప్రయత్నము చేయండి.” అని అన్నాడు.

ఆ మాటలువిన్న సుశర్మ సుయోధనునితో ఇలా అన్నాడు. “సుయోధనా! అర్జునుడు ఎల్లప్పుడూ మమ్మల్ని అవమానిస్తుంటాడు. అర్జునుని మీద మాకు చాలా కోపంగా ఉంది. అతని మీద కక్ష

తీర్చుకోడానికి తహతహలాడుతున్నాము. ఈ రోజు రణరంగములో ఈ సుశర్మ అన్నా ఉండాలి లేక ఆ అర్జునుడు అన్నా ఉండాలి. యుద్ధంలో మేము అర్జునుని ఏ విధంగానూ తీసి పోము." అని అన్నాడు.

సుశర్మ తన తమ్ములైన సత్యవ్రతుడు, సత్యకర్ముడు, సత్య వర్ముడు తనకు తోడు నిలువగా అమిత మైన గర్వంతో అర్జునుని యుద్ధంలో ఓడిస్తానని ప్రగల్భాలు పలికాడు. వారి పక్షమున నున్న ర థికులు అందరూ సుశర్మ మాటలకు తమ సంతోషం వ్యక్తం చేసారు. అతనిని అభినందించారు. ఇది చూచి సుయోధనుడు ఆనంద భరితుడయ్యాడు. ఈ విధంగా త్రిగర్తాధీశులు తమ తోడి 15మంది యోధులు, వారిని అనుసరిస్తున్న కేరళ, మాళవ, శిలీంద్ర, మగధ మొదలగు దేశాధీశులతో అర్జునుని మీదికి యుద్ధమునకు సన్నద్ధమయ్యారు. స్నానాదికములుముగించి, అగ్నికార్యము గావించి ఆ అగ్ని మీద ఆ విధంగా ప్రమాణం చేసారు.

"మేమందరము ఈరోజు రణరంగమున అర్జునుని చంపుతాము. ఒక వేళ మేము అర్జునుని చేతిలో ఓడిపోయి పారి పోయిన ఎడల, మేమందరమూ, గోవధ, స్త్రీవధ, బ్రాహ్మణ వధ, ఇతరుల భార్యలతో వ్యభిచరించడం, బ్రాహ్మణుల ధనమును అపహరించడం, ఇతరుల ధనమును

అపహరించడం, గురువుకు అపకారము చెయ్యడం, శరణు అన్నవారిని రక్షించక పోవడం, అబద్ధ మాడటం, మద్యపానము చేయడం, దేహీ అన్నవారికి లేదు అని చెప్పడం, గృహ దహనము చెయ్యడం, ఈ పాతకములు చేసిన వారు ఎలాంటి పాప లోకములకు పోతారో అలాంటి పాప లోకములు మాకు సంప్రాప్తిస్తాయి. మేము అర్జునుని చేతిలో హతమైన నాడు మేము వీర స్వర్గము అలంకరిస్తాము. ఇదే మా ప్రతిజ్ఞ. ” అని అగ్ని మీద ప్రమాణముచేసారు. వెంటనే వారు తమ తమ సైన్యములతో రణ రంగములో ప్రవేశించారు.

రెండవ రోజు యుద్ధమునకు ద్రోణుడు గరుడ వ్యూహమును పన్నాడు. ఆ వ్యూహమున గరుడ పక్షి ముక్కు స్థానమున ద్రోణుడు సైన్యసమేతుడై నిల్చున్నాడు. సుయోధనుడు, అతని తమ్ములు, తలవైపు నిల్చున్నారు. కృపాచార్యుడు, కృతవర్మ, నేత్రస్థానములలో నిల్చున్నారు. సింహాళ, అభీర, శూరసేన రాజులు మెడభాగమున నిలబడ్డారు. బాహ్లీక, భూరిశ్రవస, సోమదత్తులు, శలుడు, శల్యుడు, గరుడ పక్షి కుడి రెక్క వైపున, అశ్వత్థామ, సుదక్షిణుడు, విందుడు, అనువిందుడు, ఎడమ రెక్క వైపున, నిలబడ్డారు. శకుని, పౌండ్రకుడు, కళింగుడు, అంబష్ఠుడు, మగధరాజు, వెన్నుభాగమున నిలబడ్డారు. కర్ణుడు తన సేనలతో తోక భాగమున నిలబడ్డారు. సైంధవుడు మొదలగు దేశాధీశులు, అక్కడక్కడ

నిలబడ్డారు. కౌరవ సేన మహాసముద్రము వలె పరవళ్లు తొక్కుతూ ఉంది. భగదత్తుడు తన గజము మీద ఎక్కి గరుడ వ్యూహ మధ్య భాగమున నిలబడ్డారు.

త్రిగర్త దేశాధీశులు ఈ వ్యూహములో నిలబడకుండా వేరుగా పోయి, పాండవ సైన్యమునకు దక్షిణభాగంలో నిలబడ్డారు. అక్కడ నుండి వారు అర్జునుని యుద్ధమునకు రమ్మని కవ్వించారు. అది చూచి అర్జునుడు ధర్మ రాజుతో ఇలా అన్నాడు. "అన్నయ్యా! సుశర్మ అతని తమ్ములు నన్ను యుద్ధమునకు రమ్మని పిలుస్తున్నారు. యుద్ధానికి పిల్చినప్పుడు పోకపోవడం ధర్మంకాదు. తమరు అనుజ్ఞ ఇస్తే నేను వెళ్లి వారితో యుద్ధం చేసి వారిని ఓడించి విజయుడనై తిరిగి వస్తాను. ఈ కొద్ది సేపట్లో నీకు ఏమీ కాదు." అని నమస్కరించి అనుమతి కోరాడు.

ఆ మాటలు విన్న ధర్మరాజు అర్జునునితో ఇలా అన్నాడు. "అర్జునా! ద్రోణుని శౌర్య ప్రతాపములు నీకు తెలియనివి కావు. నన్ను పట్టి సుయోధనునికి అప్పగిస్తానని ద్రోణుడు ప్రతిజ్ఞ చేసి ఉన్నాడు కదా. మనమందరము ఆ ప్రతిజ్ఞ భంగపరచ వలెను. దానికి నీవు ఏమి చెయ్యాలో ఆలోచించు. నీకు ఏది మంచిది అని తోస్తే అది చెయ్యి. " అని పలికాడు.

ఆ మాటలు విన్న అర్జునుడు "అన్నయ్యా! యుద్ధమునకు పిల్చినపుడు పోకపోతే పిరికి వాడు అని లోకం నన్ను గేలి చేస్తుంది. కాబట్టి నేను ఆ త్రిగర్తులతో యుద్ధమునకు పోవడం తప్పదు. ఇతని పేరు సత్య జిత్తు. ఇతనిని నీకు రక్షణగా నియమిస్తున్నాను. ఇతను నీ పక్కన ఉండగా నీవు భయపడవలసిన పనిలేదు. ఒక వేళ ఇతను మరణిస్తే మనం వెంటనే యుద్ధమునుండి తొలగి పోవడం మంచిది. అంతకన్నా వేరు మార్గము లేదు. కాని అలా జరగదని అనుకుంటున్నాను." అని పలికాడు అర్జునుడు.

ఇంక చేసేది లేక ధర్మరాజు అర్జునునికి అనుమతి ఇచ్చాడు. ధర్మజునికి నమస్కరించి అర్జునుడు సంశప్తకుల మీదికి యుద్ధమునకు వెళ్లాడు. అర్జునుడు సంశప్తకుల మీదికి యుద్ధమునకు పోవడం చూసి కౌరవ సైన్యములో ఆనందోత్సాహాలు వెల్లివిరిసాయి. జయ జయ ధ్వానాలు చేసారు. ధర్మరాజు ధృష్టద్యుమ్నుని చూచి "ద్రోణుడు గరుడ వ్యూహమును పన్నాడు. దానికి ప్రతిగా మనము కూడా తగిన వ్యూహము రూపొందించాలి. మన సేనలను మండలార్ధ వ్యూహమున నిలుపుము." అని అన్నాడు.

అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుడు ధర్మరాజు ఆదేశానుసారము మండలార్ధ వ్యూహమును రూపొందించాడు. ఉభయ సైన్యములలో శంఖ, భేరీ, తూర్య నాదములు మిన్నుముట్టాయి. ధర్మరాజు ధృష్ట ద్యుమ్నుని చూచి "నేను ద్రోణుని చేతికి చి క్క కుండా ఉండాలంటే మీరందరూ నన్ను అత్యంత జాగరూకతతో వెన్నంటి ఉండాలి. మీ మీ శౌర్య ప్రతాపములు ప్రదర్శించి కౌరవ సేనలను ఒక్క అడుగు కూడా ముందుకు వేయనీయరాదు." అని ఆదేశించాడు.

" ధర్మ నందనా! నేను ఉండగా ద్రోణుడు మీ దరిదాపులకు కూడా రాలేడు. నన్ను ద్రోణుడు ఎన్నటికినీ గెలువ లేడు. మీరు నిశ్చింతగా ఉండండి." అని అన్నాడు ధృష్టద్యుమ్నుడు.

యుద్ధం ప్రారంభం అయింది. ధృష్టద్యుమ్నుడు అందరికన్నా ముందు నిలిచాడు. ద్రోణుని రథం ముందు తన రథం నిలిపాడు. యుద్ధ ప్రారంభముననే ధృష్టద్యుమ్నుని చూడటం అరిష్టమని తలచి ద్రోణుడు పక్కకు తిరిగి పాంచాల సేనలతో యుద్ధం చేస్తున్నాడు.

అర్జునుడు ఆకలి గొన్న సింహము వలె సంశప్తకుల మీద పడ్డాడు. వారు కూడా అర్ధ చంద్రాకారములో మోహరించి అర్జునుని

ఎదుర్కొన్నారు. సంశప్తకులు జయజయధ్వానములు చేస్తూ అర్జునుని మీదికి లంఘించారు. అర్జునుడు తన దేవదత్తమును పూరించాడు. దేవదత్త శంఖ ఘోషను విన్న సంశప్తకుల సైన్యము ఒక్క మాటుగా నిశ్చేష్టులయ్యారు. అంతలో తేరుకొని ఒకరిని ఒకరు ప్రోత్సహించు కుంటూ అర్జునుని చుట్టుముట్టారు. అర్జునుని మీద వాడియైన అస్త్రములు ప్రయోగించారు. వాటిని అర్జునుడు మధ్యలో త్రుంచి , తన వాడియైన బాణములతో 15 వేల మంది రధికులను చంపాడు. ఎవరైనా తన మీదికి 10శరములు ప్రయోగిస్తే వారిని కేవలం 5 బాణములతో చంపాడు. ఎవరైనా తనమీద 5 బాణములు ప్రయోగిస్తే వారిని కేవలం రెండు బాణములతో చంపాడు.

ఆ సమయమున సుశర్మ, సుబాహుడు, సుధన్వుడు, సురధుడు,అర్జుననితో పోరాడుతున్నారు. అర్జునుడు వారి కేతనములు విరగ్గొట్టాడు. సుధన్వుని హయములను చంపాడు. అతని విల్లు తుంచాడు. ఒకే ఒక బాణంతో అతని తల నరికాడు. విజయ సూచకంగా దేవదత్తం పూరించాడు. సంశప్తకుల సైన్యము మీద పడి వారి రధములను విరగ్గొడుతున్నాడు. అర్జునుని ధాటికి తట్టుకోలేక సంశప్తకుల సైన్యములు చెల్లాచెదరయి పారిపోసాగాయి.

ఇది చూచాడు సుశర్మ. కంగారు పడ్డాడు. ఎలుగెత్తి అరుస్తున్నాడు. "భయపడకండి. వెనక్కు రండి. మనకు అర్జునుని పరాక్రమము ఎలాంటితో తెలియదా! మనకు సుయోధనుని ముందు చేసిన ప్రతిజ్ఞ మరిచితిరా! ఇలా పారిపోతే మనము సుయోధనుని ఎదుట ఎలా తల ఎత్తుకొని తిరగ గలము." అని బిగ్గరగా అరుస్తూ తన సైన్యమును ప్రోత్సాహిస్తున్నాడు. అతని ప్రోత్సాహ వచనములు విని పారిపోతున్న సైన్యము వెనక్కు మరలింది. సైన్యాధి పతులందరు తమ తమ సైన్యములతో అర్జునుని చుట్టుముట్టారు.

ఇది చూచాడు అర్జునుడు. కృష్ణునితో ఇలా అన్నాడు. "కృష్ణా! ఈ త్రిగర్తులు తమ తమ శరీరములలో ప్రాణములు ఉన్నంత వరకూ పోరాడుతుంటారు. వీరిని యమపురికి పంపిన గాని మన పని పూర్తికాదు. మన రథమును వారి వైపుకు పోనిమ్ము." అని అన్నాడు. అర్జునుని మాటననుసరించి కృష్ణుడు రథమును సంశప్తకుల మీదికి పోనిచ్చాడు.

ఆసమయములో నారాయణాభిధానులు పది వేల మంది అక్కడ ఉన్నారు. వారి కందరికీ కృష్ణార్జునుల మీద చాలా కోపంగా ఉంది. మహా భారత యుద్ధానికి పూర్వము సుయోధనుడు, అర్జునుడు, శ్రీకృష్ణుని

సైన్య సహాయము కోరడానికి ద్వారకకు వెళ్లినపుడు, శ్రీకృష్ణుడు తాను ఒక పక్క, పదివేల మంది నారాయణాభి ధానులు, ఒక పక్క అని చెప్పి నీకు తోచిన వారికి కోరుకోమన్నప్పుడు, అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని కోరుకొని తమను కృష్ణుని నుండి వేరు చేసి సుయోధనుని పరం చేసాడు. అందుకని వారికి అర్జునుని మీద, కృష్ణుని మీద కసిగా కోపంగా ఉంది. ఆ కోపం ఇప్పుడు తీర్చుకుంటున్నారు. కృష్ణార్జునుల మీద శర వర్షము కురిపించారు.

అర్జునునికి వారిని చంపడం ఇష్టం లేదు. అందుకని అర్జునుడు తనకు త్వష్టప్రజాపతి అనుగ్రహించిన దివ్యాస్త్రమును వారి మీద ప్రయోగించాడు. ఆ అస్త్ర ప్రభావము వలన, నారాయణాభి ధానులలో, ప్రతి వాడికి తన ఎదురుగా ఉన్నవాడు అర్జునుని మాదిరి కనిపించ సాగాడు. ఎదురుగా ఉన్నవాడు అర్జునుడు అనుకొని వాడిని సంహరించసాగాడు. ఆ ప్రకారం ఆ పదివేల మంది నారాయణాభిధానులు వారిలో వారు నరుక్కొని చనిపోయారు. ఇంతలో ఆ అస్త్రము శాంతించింది. అస్త్ర ప్రభావము నశించింది. అర్జునుడు దేవదత్తము పూరించాడు. అప్పటికే చాలామంది నారాయణాభిధానులు మరణించారు. మిగిలినవారు మగధ, కేరళ, మొదలగు మహారాజులతో కలిసి మహా కోపంతో అర్జునుని రథం చుట్టు

ముట్టారు. అర్జునుని మీద అత్యంత శక్తి వంతములైన అస్త్ర శస్త్ర ములు ప్రయోగించారు. అర్జునుడు వారి ప్రయోగించిన అస్త్రశస్త్రములు మధ్యలోనే శకలములు గావించి, వారి శిరములను తన వాడియైన బాణములతో ఖండించాడు. వారి సైన్యములోని ఏనుగులు, హయములు, పదాతి దళము అర్జునుని బాణములకు ఆహుతి అయ్యాయి.

ఇంతలో సంశప్తకులు (త్రిగర్తాధీశులు) తమ తమ సైన్యములను సమీకరించుకొని అర్జునుని చుట్టుముట్టారు. అర్జునుని మీద శరవృష్టి కురిపించారు. వారిలో కొంత మంది వారి వారి వాహనములుదిగి అర్జునుని రథము మీద, హయముల మీద దాడి చేసారు. అర్జునునికి ఊపిరి ఆడకుండా దాడి చేసారు. అన్ని దిక్కులనుండి శరప్రయోగం చేస్తున్నారు. పాండవ సైనికులకు అర్జునుని రథం గోచరం కాలేదు. వారిలో ఆందోళన కలిగింది. కృష్ణార్జునులు సంశప్తకుల చేతిలో మరణించారు అని అపోహ పడ్డారు. వారి ఆందోళన గమనించిన సంశప్తకులు సింహనాదాలు చేసారు. శంఖములు పూరించారు.

ఇది ఇలా ఉంటే రథము నొగల మీద కూర్చుని రథము నడుపుతున్న కృష్ణునికి కూడా వెనక నున్న అర్జునుడు కనపడలేదు. కృష్ణ

డు ఆందోళన చెందాడు. "అర్జునా అర్జునా" అని ఎలుగెత్తి అరిచాడు. సంశప్తకుల బాణ పరంపరలో చి క్కుకుపోయిన అర్జునుడు, పరిస్థితి అదుపు తప్పుతూ ఉందని గ్రహించాడు. వెంటనే వాయవ్యాస్త్రమును ప్రయోగించాడు. సంశప్తకుల సైన్యమును చెల్లాచెదరు చేసాడు. పాండవ సేనకు కృష్ణార్జునుల రథము గోచర మయింది. అంతా ఊపిరి పీల్చుకున్నారు. పాండవ సేనలు హర్షధ్వానాలు చేసారు.

సంశప్తకులు ఊరుకోలేదు. మరల తమ తమసైన్యములను కూడగట్టుకున్నారు. ఒక్కుమ్మడిగా అర్జునుని మీద దాడి చేసారు. అర్జునుడు వారు ప్రయోగిం చి న అస్త్రములను మధ్యలోనే తుంచి మరల వారి మీద అతి క్రూరమైన నారాచములు ప్రయోగించాడు. త్రిగర్త సైనికుల శిరములు తెగి పడుతున్నాయి. మొండెములు, కాళ్లు చేతులు చెల్లా చెదరుగా విసిరి వేయబడుతున్నాయి. ఏనుగులు, హయములు, రథములు తునా తునకలవుతున్నాయి. అయినా భయపడకుండా త్రిగర్త సైనికులు అర్జునుని మీద శరపరంపర కురిపిస్తున్నారు. ఈ ప్రకారంగా అర్జునుడు సంశప్తకులతో పోరు సాగిస్తున్నాడు.

ఇక్కడ ద్రోణుడు ఎలాగైనా ధర్మరాజును పట్టుకొన వలెనని తలంపుతో, పాండ సైన్యమును తరిమి తరిమి కొడుతున్నాడు. ధర్మజుని

రధమును సమీపించవలెనని ప్రయత్నిస్తున్నాడు. నీ కుమారుడు దుర్ముఖుడు ధృష్టద్యుమ్నునితో తలపడ్డాడు. ద్రోణుని ధాటికి పాండవ బలాలు వెనక్కు తగ్గాయి. ఇది చూచిన ధర్మజుడు తన బలములను ప్రోత్సహిస్తూ యుద్ధోన్ముఖులను చేస్తున్నాడు. ద్రోణుని చేతిలో వేలకు వేలసైనికులు వీరస్వర్గము అలంకరిస్తున్నారు. ర క్తం ఏరులై పారుతూ ఉంది. ముందుకు దూకుతున్న రధచక్రముల కింద పడి ఎంతో మంది సైనికులు మురణిస్తున్నారు. మదించిన ఏనుగులు తమకు అడ్డం వచ్చిన సైనికులను తమ తొండములతో ఎత్తి నేలకేసి బాదుతున్నాయి. వాటి కాళ్ల కింద పడి ఎంతో మంది చనిపోతున్నారు. యుద్ధ భూమి అంతా అతి భయంకరంగా తయారయింది.

ద్రోణుడు తన సైన్యము తో కలిసి ధర్మరాజు మీదికి వెళ్లాడు. ధర్మరాజుకు రక్షణగా ఉంచిన సత్యజిత్తు ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నాడు. ద్రోణుడు సత్యజిత్తు విల్లు విరిచాడు. సత్యజిత్తు వేరు విల్లు తీసుకున్నాడు. అతి క్రూరమైన ముప్పది భల్లబాణములు ద్రోణుని మీద ప్రయోగించాడు. ఆసమయంలో మరొక పాంచాల రాకుమారుడు వృ కుడు సత్యజిత్తు తో కలిసాడు. అరవై బాణములు ద్రోణుని మీద సంధించాడు. ఇది చూచిన పాండవ బలములు హర్ష ధ్వానాలు చేసాయి ద్రోణునికి పట్టరాని కోసం వచ్చింది. సత్యజిత్తును, వృకుని తన

బాణపరంపరలతో ముంచెత్తాడు. వాటికి వెరవ కుండా సత్యజిత్తు, వృకుడు ద్రోణుని సారధిని, హయములను, కేతనమును కొట్టారు. ద్రోణుడు సత్యజిత్తు శరీరము మీద పది నారాచములు ప్రయోగించాడు. అతని విల్లు విరిచాడు. సత్యజిత్తు మరొక విల్లు తీసుకున్నాడు. ద్రోణుని శరీరము మీద శిలీముఖములు నాటాడు.

ద్రోణుడు సత్యజిత్తు ధనుస్సు విరిచాడు. వృకుని తల తెగ నరికాడు. అతని రధమును, హయములను సారధిని చంపాడు. సత్యజిత్తు వేరొక ధనుస్సుతీసుకొని ద్రోణుని మీద శరవర్షము కురిపించాడు. ద్రోణుడు మరల సత్యజిత్తు ధనుస్సు ఖండించాడు. సత్యజిత్తు తీసుకుంటున్న ప్రతి విల్లును ఖండిస్తున్నాడు. ఒక అర్ధ చంద్ర బాణముతో సత్యజిత్తు శిరస్సును ఖండించాడు. సత్యజిత్తు మరణమును చూచిన ధర్మజుడు ఆందోళన చెందాడు. అర్జునుని మాటలు గుర్తుకు వచ్చాయి. అక్కడ ఉంటే ద్రోణునికి పట్టుపడక తప్పదని మెల్లగా యుద్ధ భూమి నుండి నిష్క్రమించాడు. ద్రోణుడు తనకు అడ్డం వచ్చిన వారినందరినీ చంపుతూ ధర్మరాజు కోసం వెతుకుతున్నాడు.

అంతలోనే విరాటుని తమ్ముడు సూర్యదత్తు ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నాడు. ద్రోణుని మీద కరకుటమ్ములు ప్రయోగించాడు. చి

రాకుపడ్డ ద్రోణుడు ఒకే ఒక బాణంతో సూర్యదత్తుని శిరము ఖండించాడు. ఇది చూచిన విరాటుని సేనలు పారిపోయాయి. ద్రోణుని పరాక్రమానికి అడ్డులేకపోయింది. అతనిని ఎదిరించి నిలిచే వీరుడే లేకుండా పోయాడు. ఆ రోజు ఎలాగైనా ధర్మజుని పట్టుకొని తన ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకొనవలెనని ధృడసంకల్పముతో ఉన్నాడు ద్రోణుడు.

అపుడు యుధామన్యుడు, ఉత్తమౌజుడు, వసుదానుడు, శిఖండి ఒక్కుమ్మడిగా ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నారు. ఒక్కొక్కరు ఐదేసి బాణములను ద్రోణుని మీద ప్రయోగించారు. సాత్యకి 12 బాణములను, క్షత్రధర్ముడు పది బాణములను ద్రోణుని మీద ప్రయోగించారు. ఒక పక్క యుధిష్టిరుని కాపాడుతూ, ధృష్టద్యుమ్నుడు, చేకితానుడు ద్రోణుని తోయుద్ధం చేస్తున్నారు. ఒకేసారి 300 శరములను ప్రయోగించారు.

వారి అండదండలతో ధైర్యము తెచ్చుకొని ధర్మరాజు మరల యుద్ధ భూమిని ప్రవేశించాడు. ద్రోణుని మీద 12 బాణములను ప్రయోగించాడు. యుధిష్ఠిరుని చూచిన ద్రోణుడు రెచ్చిపోయాడు. వసుదానుని శిరస్సు ఒకే బాణంతో ఖండించాడు. ఉత్తమౌజుడు, శిఖండి, సాత్యకి, మీద కరకుటమ్ములు ప్రయోగించాడు. ధర్మరాజు రథం

వైపు తన రథము పోనిచ్చాడు. ఇది చూచిన ధర్మజుడు మరల యుద్ధ భూమి నుండి నిష్క్రమించాడు.

చేతికి చిక్కిన ధర్మజుడు కనపడక పోయేసరికి ద్రోణుడు చిరాకు పడ్డాడు. పాండవ సైన్యమును చించి చెండాడుతున్నాడు. రథములు, కేతనములు విరిగిపడుతున్నాయి. ఏనుగులు హయములు నేలకూలు తున్నాయి. వాటి తలలు నేల మీద దొర్లుతున్నాయి. ఇది చూచిన కౌరవ సేనలు పాండవ సేనలను తరిమి తరిమి కొడుతున్నాయి. ఇంతలో వార్ధక్షేమి, చి త్ర సేనుడు, సేనాబిందుడు, సువర్చసుడు, ధృష్ట ద్యుమ్నుడు, చేకితానుడు, శిఖండి, సాత్యకి, సుమిత్రుడు తమ తమ బలములను కూడగట్టుకొని ఒక్కుమ్మడిగా ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నారు. ద్రోణుడు తన రథమును వేగంగా తిప్పుతూ అందరికీ అన్ని రూపములతో కనపడుతూ, శరవర్షము కురిపిస్తున్నాడు. సుమిత్రుని చంపాడు. ఇది చూచిన కేకయ రాజులు, మత్స్య రాజులు, వారి వారి సైన్యములతో ద్రోణుని ధాటికి తట్టుకోలేక పారిపోయారు. ధృ ష్టద్యుమ్నుడు, సాత్యకి, సేనాబిందుడు, మొదలగు ప్రముఖ రథికులు కూడా నిశ్చేష్టులై ఆశ్చర్యంతో ద్రోణుని యుద్ధ వైఖరిని తిలకిస్తున్నారు.

ఇది చూచిన సుయోధనుడు పట్టరాని ఆనందంతో కర్ణుని చూచి "కర్ణా! చూచితివా! పెనుగాలికి కూలిపోయిన వృక్షముల వలే పాండవ సేన కూలిపోయింది. ద్రోణుని అస్త్రధాటికి ఎదురు నిలువగల ధీరుడు పాండవసైన్యములో కనిపించడం లేదు కదా! అదుగో భీముని చూడు. పాపం పక్కన ఎవరూ లేకుండా ఒంటరిగా నిస్సహాయంగా నిలబడి ఉన్నాడు. ఈ రోజు ద్రోణుని అస్త్రధాటికి నిలువ లేక, రాజ్య కాంక్ష విడిచి, పారిపోతున్నాడు." అని వికటాట్టహాసం చేసాడు.

అప్పుడు కర్ణుడు సుయోధనునితో ఇలా అన్నాడు. "సుయోధనా. పాండవుల బలమును అంత తేలిగ్గా తీసిపారెయ్యకు. పాండవులు మహా వీరులు. వారందరూ కలిసి భీముని ముందు నిలుపుకొని ద్రోణుని మీదికి దాడి చెయ్యకుండా ఉంటారా! కాబట్టి మనము ప్రస్తుతము ద్రోణుని రక్షించుకొన వలెను. మొహమాటం లేకుండా మనసులో ఉన్న మాట చెప్పాను. ఏమీ అనుకోవద్దు." అని పలికాడు కర్ణుడు.

కర్ణుని ఊహ నిజం చేస్తూ ధర్మరాజు తన సేనలను ఒకటిగా చేర్చాడు. భీముని, నకుల సహదేవులను ఒక్క చోటికి రమ్మన్నాడు. భీముని ముందు నిలువ మన్నాడు. నకుల సహదేవులను అతనికి ఇరుపక్కలా నిలువ మన్నాడు. ద్రుపద, మత్స్య, యాదవ ప్రముఖులను

చుట్టు మోహరించాడు. సాత్యకి, విరాటుడు, ద్రుపదుడు మున్నగు మహా రథులు వెనక నిలిపాడు. అందరూ ఒకేసారి ద్రోణుని మీదికి లంఘించారు. ఆ ప్రకారము పాండవ బలములు మేఘములు కొండ శిఖరమును ఆవరించి నట్టు ద్రోణుని చుట్టు ముట్టాయి. వారి మధ్యలో ద్రోణుని రథం కనిపించకుండా పోయింది.

ద్రోణుడు పాండవుల చేతిలో హతమయినాడు అని కౌరవ సేనలలో కలవరం రేగింది. సుయోధనుడు తనసేనలను వెంటబెట్టుకొని పాండవ సేనల మీద విరుచుకు పడ్డాడు. సాత్యకిని కృతవర్మ, క్షత్రధర్ముని సైంధవుడు, యుయుత్సుని సుబాహుడు, నకులుని దుశ్శాసనుడు, సహదేవుని చిత్రవర్ముడు, ధర్మనందనుని శల్యుడు, ద్రుపదుని బాహ్లికుడు, విరాటుని విందానువిందులు, శృతకీర్తిని వివింశతి, శృత సేనుని సాల్వుడు, శ్రుతసోముని చిత్రసేనుడు, శతానీకుని శృతవర్మ, ప్రతి వింద్యుని అశ్వత్థామ, అభిమన్యుని లక్ష్మణుడు, శిఖండిని వికర్ణుడు, కుంతిభోజుని దుర్మఖుడు, కేకయరాజులను కర్ణుడు, కాశీరాజును జయుడు, పాండ్యరాజును జయత్సేనుడు, వార్ధక్షేమిని కృపాచార్యుడు, మణిమంతుని భూరిశ్రవసుడు, ఘటోత్కచుని అలంబసుడు, రణరంగములో ఎదుర్కొన్నారు.

ఆ ప్రకారంగా ద్రోణుని చంపడానికి పాండసేనలు ప్రయత్నించాయి. ఇరుపక్షములకు పోరు ఘోరమయింది. ఒకరి కేతనములు ఒకరు విరగ్గొట్టుకుంటున్నారు. హయములను చంపారు. రధసారధుల శిరస్సులు ఖండించారు. రధములు విరుగుతున్నాయి. ధనుస్సులు ముక్కలవుతున్నాయి. రక్తం వరదలై పారుతూ ఉంది. ఈ ప్రకారంగా ఘోరసంగ్రామము జరుగుతుండగా మధ్యాహ్నం అయింది.

తన మీదికి వస్తున్న ధృష్టద్యుమ్నుని ద్రోణుడు తన బాణపరంపరలతో కట్టడి చేస్తున్నాడు. ఆ సమయంలో నీ కుమారుడు సుయోధనుడు తన ఏనుగుల బలంతో భీమునితో యుద్ధానికి దిగాడు. భీమసేనుడు తన క్రూరమైన బాణములతో సుయోధనుని గజబలమును నాశనం చేస్తున్నాడు. ఇంతలో వంగ దేశాధీశుడు తన ఏనుగును ఎక్కి భీమసేనుని మీద అస్త్రప్రయోగం చేసాడు. భీమసేనుడు కోపించి ఒకే ఒక బాణంతో వంగ దేశాధీశుని చంపాడు. అది చూచి వంగదేశ సైన్యము యుద్ధ భూమిని విడిచి పారిపోయింది.

ఆ సమయములో భగదత్తుడు సుప్రతీకము అను తన ఏనుగును ఎక్కి పాండవ వీరులతో తలపడ్డాడు. ఈ సుప్రతీకము మొదట ఇంద్రుని వాహనము. ఇంద్రుడు దాని మీద ఎక్కి దానవులను

సంహరించాడు. ఆ సుప్రతీకమును భగదత్తుని తండ్రి నరకాసురుడు ఇంద్రలోకము నుండి తెచ్చాడు. నరకాసుర వధానంతరము అది భగదత్తుని వద్దకు చేరింది. ఇప్పుడు భగదత్తుడు దాని మీద ఎక్కి పాండవులతో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. ~~ఈ~~ ఏనుగు ధాటికి పాండవ సేన చెల్లాచెదరయింది. ఆ సుప్రతీకము భీమసేనుని మీదికి అత్యంత వేగంతో దూకింది. పాండవ సేనలలో కలకలం చెలరేగింది. సుప్రతీకము భీమసేనుని చంపి వేసింది అని ఆర్తనాదాలు మిన్నుముట్టాయి.

ఆసమయములో ధర్మరాజు తన సేనలను ప్రోత్సహించాడు. “భీముడు క్షేమంగా ఉన్నాడు” అని అరిచి చెప్పాడు. సైన్యమును యుద్ధోన్ముఖులను చేసాడు. భగదత్తుని సుప్రతీకము పాండవ సేనలను నుగ్గు నుగ్గు చేస్తూ ఉంది. రథములను, హయములను, ఏనుగులను, తన తొండముతో ఎత్తి నేలకేసి బాదుతూ ఉంది. అవతలకు విసిరి వేస్తూ ఉంది. దాని కాళ్ల కిందపడి వందలకొద్ది సైనికులు మరణిస్తున్నారు.

ఇది చూచి దశార్ణ భూపతి తన గజము మీద ఎక్కి భగదత్తుని ఎదుర్కొన్నాడు. సుప్రతీకము కోపించి దశార్ణ భూపతి ఎక్కిన ఏనుగును కింద పడదోసింది. దాని మీద ఉన్న దశార్ణ భూపతి కిందపడ్డాడు.

భగదత్తుడు ఏడు తోమరములతో అతనిని చంపాడు. పాండవ బలములతో భయాందోళనలు మొదలయ్యాయి.

ఇంతలో సాత్యకి భగదత్తుని ఎదుర్కొన్నాడు. సుప్రతీకము మీద శరవర్షము కురిపించాడు. సుప్రతీకము గిర్రున తిరిగి ఆ శరముల నుండి తప్పించుకుంది. సాత్యకి ఎక్కిన రధమును తన తొండముతో ఎత్తి అవతలకు విసిరేసింది. సాత్యకి తన రధమునుండి లాఘవముగా నేల మీదికి దూకి తప్పించుకున్నాడు. సాత్యకి సారధి వెంటనే రధమును నిలబెట్టాడు. రధము దెబ్బతినలేదు అని తెలుసుకొని సాత్యకి మరల తన రధము మీద ఎక్కాడు.

ఇంతలో భీముడు భగదత్తుని ఎదుర్కొన్నాడు. కాని సుప్రతీకము ధాటికి తట్టుకొనలేక భీముని రధమునకు కట్టిన హయములు రధమును పక్కకు లాగుకొని వెళ్లాయి. ఆ సమయములో సుపర్ణుడు సుప్రతీకమును ఎదుర్కొని దాని కాళ్ల కిందపడి నలిగిపోయాడు. సుపర్ణుడు మరణించడం చూసిన అభిమన్యుడు, ద్రౌపదీ సుతులు ఐదుగురు, చేకితానుడు, ధృష్టకేతుడు, యుయుత్సుడు, ఒక్కుమ్మడిగా సుప్రతీకమును ఎదుర్కొన్నారు. దాని మీద శరవర్షము కురిపించారు. కాని అవి అన్ని వృధా అయ్యాయి. సుప్రతీకము కోపించి వారి

రథములను కాళ్ల కింద వేసి విరగ్గొట్టింది. యుయుత్సుని సారథిని చంపింది. అతడు అభిమన్యుని రథము ఎక్కాడు. అభిమన్యుడు మొదలగు మహావీరులు సుప్రతీకము మీద ప్రయోగించిన అన్ని రకములైన అస్త్రములు దాని శరీరం తాకి ముక్కలవుతున్నాయి.

భగదత్తుడు తాను ఎక్కిన సుప్రతీకమును నలుదిక్కులకూ పరుగెత్తిస్తూ పాండవ సైన్యములోని రథ,గజ,తురగ,పదాతి దళములను నాశనం చేస్తున్నాడు. దాని ముందు ఎవరూ నిలువలేకపోతున్నారు. పాండవుల సేనలు భయంతో పారిపోతున్నాయి.

దూరంనుండి సుప్రతీకము చేయు విధ్వంసమును చూచిన అర్జునుడు కృష్ణునితో ఇలా అన్నాడు. “కృష్ణా! భగదత్తుని గజము సుప్రతీకము పాండవ సేనను చెల్లాచెదరు చేయుచున్నది. ఎదుర్కొనడానికి ఎవరికీ సాధ్యం కావడం లేదు. మనిద్దరం లేకపోవడంతో ధర్మరాజు, భీముడు ఎన్ని కష్టాలు పడుతున్నారో కదా! వెంటనే మన రథమును భగదత్తుని వైపు మరలింపుము.” అని పలికాడు. శ్రీ కృష్ణుడు సరే అని రథమును వెనక్కు తిప్పాడు.పాండవ సైన్యము వైపుపోనిచ్చాడు.

ఇంతలో సంశప్తకులు వీరాలాపములు పలుకుతూ అర్జునుని మీద అస్త్రవర్షము కురిపించారు. పదునాలుగు వేలమంది రధికులు అర్జునుని చుట్టుముట్టారు. “కృష్ణా! మన బలములను తరువాత రక్షించవచ్చును. ముందు వీరిని హతమార్చవలెను. మన రధమును సంశప్తకుల మీదికి పోనిమ్ము. వారిని వధించుట మన తక్షణకర్తవ్యము.” అని పలికాడు. శ్రీకృష్ణుడు తమ రధమును సంశప్తకుల మీదికి పోనిచ్చాడు.

అర్జునుడు గాండీవము సంధించాడు. దేవదత్తము పూరించాడు. దివ్యమైన బాణములను సంశప్తకుల మీద ప్రయోగించాడు. అర్జునుని అస్త్రధాటికి కేతనములు, రధములు విరుగుతున్నాయి. హయములు, ఏనుగులు తలలు తెగి పడుతున్నాయి. కాల్బలము, తలలు, చేతులు, కాళ్లు తెగి నేలమీద దొర్లుతున్నారు. వారి శిరములు బంతుల వలె ఎగురుతున్నాయి. అర్జునుని విజృంభణము చూచి కృష్ణుడు కూడా అర్జునుని ప్రశంసించాడు.   కృష్ణుని ప్రశంసలకు పొంగిపోయిన అర్జునుడు ద్విగుణీకృతమైన ఉత్సాహంతో సంశప్తకుల సైన్యము మీద విరుచుకు పడ్డాడు. వారిని సర్వనాశనము గావించాడు.

“కృష్ణా ఇక్కడ శత్రు సంహారము పూర్తి అయినది. ఇంక మన రథమును మన సైన్యము వంక మరల్చుము.” అని పలికాడు. కృష్ణుడు రథమును మళ్లించాడు. ఇంతలో వెనుక నుండి సుశర్మ తన తమ్ములతో కలిసి పెద్దగా అరుస్తున్నాడు. “అర్జునా! అదేమిటయ్యా! మేము యుద్ధానికి పిలుస్తుంటే పారిపోతున్నావు. మాతోయుద్ధం చెయ్యవా! ” అని అరుస్తున్నారు.

“కృష్ణా! యుద్ధమునకు పిలుస్తుంటే మరలిపోవడం వీరుల లక్షణం కాదు. కాని మన సైన్యము చాలా దైన్య స్థితిలో ఉన్నది. నాకు సరియైన మార్గము తోచడం లేదు. నీవే తగు నిర్ణయము తీసుకో! ” అని అడిగాడు. కృష్ణుడు మారుమాట్లాడకుండా రథమును సంశప్తకుల మీదికి పోనిచ్చాడు.

అర్జునుడు మహా కోపంతో త్రిగర్తుని విల్లు తుంచాడు. కేతనములు విరిచాడు. తన మీదికి వచ్చిన అతని తమ్ముల శిరస్సులు ఖండించాడు. అది చూచి త్రిగర్తుడు మూర్ఛపోయాడు. ఇంతలో పాండవ సేనలు యుద్ధ భూమి నుండి పారిపోవడం అర్జునుని కంటపడింది. “కృష్ణా! అటు చూడు. సుప్రతీకము ధాటికి ఆగలేక మన

సేనలు పారిపోతున్నాయి. సుప్రతీకము మన వారిని తరుముతున్నది. వెంటనే మన రధమును అటు వైపు మరల్పుము." అని అన్నాడు.

శ్రీకృష్ణుడు అపరిమితమైన వేగంతో తమ రధమును పాండవ సేనల వైపు పరుగెత్తించాడు. అర్జునుడు దేవదత్తమునుపూరించాడు. భగదత్తుని మీద కరకుటమ్ములు ప్రయోగించాడు. సుప్రతీకమునకు అడ్డంగా నిలిచాడు. భగదత్తుడు ఉగ్రమైన బాణములను అర్జునుని మీద ప్రయోగించాడు. అర్జునుడు చి రునవ్వుతో వాటిని మధ్యలోనే ముక్కలు చేసి అతి ధృడమైన బాణములను సుప్రతీకము మీద భగదత్తుని మీద ప్రయోగించాడు. అర్జునుడు వేసిన బాణములు సుప్రతీకము నకు నొప్పి కలిగించాయి. అమితరౌద్రముతో సుప్రతీకము అర్జునుని రధము మీదికి అమితమైన వేగంతో ఉరికింది.

"అయ్యో! ఇంకేముంది. అర్జునుడు, కృష్ణుడు సుప్రతీకము ధాటికి ప్రాణాలు కోల్పోయారు." అని పాండవ సేనలో హాహా కారాలు చెలరేగాయి. అప్పుడు కృష్ణుడు తమ రధమును సుప్రతీకము దారి నుండి పక్కకు తొలగించాడు. సుప్రతీకము అదే వేగముతో పాండవ సైన్యము మీదికి దూసుకుపోయింది. దాని కాళ్ల కిందపడి పాండవ సైనికులు వందలకొద్ది మరణించారు. ఇది చూ అర్జునునికి కృష్ణుని మీద

కోపం వచ్చింది. కాని ఏమీ అనలేక తన కోపమును తనలోనే అణచుకున్నాడు. "కృష్ణా! మన రధమును సుప్రతీకము నకు ఎదురుగా పోనిమ్ము" అని ఆదేశించాడు. కృష్ణుడు తమ రధమును భగదత్తునికి ఎదురుగా నిలిపాడు.

భగదత్తుడు తన తండ్రి నరకాసురుని చంపిన కృష్ణుని మీద అతి క్రూరమైన బాణములను ప్రయోగించాడు. అర్జునుడు వాటిని ఖండించి, భగదత్తుని విల్లు విరిచాడు. భగదత్తుని శరీరము మీద వాడియై న బాణములు నాటాడు. భగదత్తుడు అమిత కోపంతో 14 తోమరములు అర్జునుని మీద ప్రయోగించాడు. అర్జునుడు వాటిని మధ్యలోనే ముక్కలు చేసి సుప్రతీకమునకు తొడిగిన కవచమును బేధించాడు. కవచము తొలగిన ఆ ఏనుగు మేఘములు తొలగిన కొండ శిఖరము వలె ప్రకాశించింది.

భగదత్తుడు అర్జునుని మీద శక్తి బాణమును ప్రయోగించాడు. అర్జునుడు ఆ శక్తిని నిర్వీర్యముచేసాడు. భగదత్తుడు అర్జునుని కిరీటమునకు గురి పెట్టి ఒక తోమరము విసిరాడు. అర్జునుడు కోపించి ఏడు బాణములతో భగదత్తుని కొట్టాడు. భగదత్తుడు తన చేతిలో ఉన్న అంకుశమును వైష్ణవాస్త్రముగా మంత్రించి అర్జునుని మీద

ప్రయోగించాడు. ఆ వైష్ణవాస్త్రము అమిత రౌద్రాకారముతో నిప్పులు విరజిమ్ముతూ అర్జునుని వైపు దూసుకువస్తూ ఉంది. ఇది చూచాడు కృష్ణుడు. రథము మీదినుండి లేచి నిలబడ్డాడు. తన గుండెలను ఆ వైష్ణవాస్త్రమునకు ఎదురుగా పెట్టి నిలిచాడు. రౌద్రమైన ఆ వైష్ణవాస్త్రము అమిత వేగంతో వచ్చి శ్రీకృష్ణుని గుండెలను పువ్వు వలె తాకి కింద పడిపోయింది.

అర్జునుడు కోపం తట్టుకోలేక పోయాడు. "కృష్ణా! నామీద దయవలన నాకు సారధ్యం చెయ్యడానికి ఒప్పుకున్నావు. కాని ఆయుధము పట్టనని మాట ఇచ్చావు. కాని ఈ విధంగా యుద్ధంలో పాలు పంచుకోడం భావ్యంగా ఉందా. ఎవరన్నా చూస్తే ఏమనుకుంటారు? అర్జునుడు చేతగాని వాడు అనుకోరా! సరేలే ఇంక మాటలెందుకు కాని రథమును పోనిమ్ము." అని నిష్ఠూరంగా మాట్లాడాడు.

కృష్ణుడు అర్జునుని చూచి "అర్జునా! రథ సారధిగా నిన్ను కాపాడుకోడం నా కర్తవ్యము. ఈ సమయములో నీకో విషయం చెప్పాలి. పూర్వము శ్రీ మహా విష్ణువు యోగనిద్ర నుండి లేచిన సమయమున భూదేవి శ్రీ మహా విష్ణువును కామించి ఆయనతో సంగమం కోరింది.

మహా విష్ణువు ఆమె కోరికను మన్నించాడు. ఆమెకు వైష్ణవాస్త్రమును అనుగ్రహించాడు. వారి సంగమ ఫలితముగా నరకాసురుడు జన్మించాడు. భూదేవి వైష్ణవాస్త్రమును నరకాసురునికి ఇచ్చింది. నరకాసురుని నుండి ఆ వైష్ణవాస్త్రము అతని కుమారుడు భగదత్తునికి సంక్రమించింది. ఆ వైష్ణవాస్త్రము అత్యంత మహిమాన్వితము. విష్ణ్వంశతో జన్మించిన నాచేత మాత్రమే ఆ వైష్ణవాస్త్రము నిర్వీర్యము అవుతుంది. అందులకే నా గుండె లను అడ్డుపెట్టి దానిని ఆపాను. అంతేగాని నీవు వీరుడవు కావని కాదు. నీ పరాక్రమమును శంకించి కాదు. తాను ప్రయోగించిన వైష్ణవాస్త్రము వృధా ఐనందుకు భగదత్తుడు నిరాశతో ఉన్నాడు. ఇదే సమయము. నేను నరకాసురుని సంహరించినట్టు భగదత్తుని నీవు సంహరించు." అని అన్నాడు కృష్ణుడు.

అర్జునుడు వెంటనే గాండీవమును సంధించాడు. ఒక క్రూరమైన నారాచమును సుప్రతీకము కుంభస్థలమునకు గురిపెట్టి కొట్టాడు. ఆ దెబ్బకు సుప్రతీకము కుంభస్థలము పగిలి కిందకు ఒరిగింది. దాని మీద ఉన్న భగదత్తుడు కిందపడ్డాడు. వెంటనే అర్జునుడు ఒక అర్ధచంద్రాకార బాణముతో భగదత్తుని శిరస్సు ఖండించాడు. ఆప్రకారము

భగదత్తుడు, అతని గజము సుప్రతీకము అర్జునుని చేతిలో సంహరింపబడ్డారు.

భగదత్తుని మరణము చూచి శకుని, అతని తమ్ములు వృషకుడు, అచలుడు కలిసి అర్జునుని మీదికి దూకారు. అపుడు అర్జునుడు వృషకుని రధమును, హయములను, కేతనమును ఖండించాడు. వృషకుడు తన సోదరుని రథం ఎక్కాడు. అర్జునుడు తనకు అడ్డుపడిన గాంధార రధికులు 500 మందిని చంపాడు. ఒకే రథము మీద ఉన్న వృషకుడు, అచలుడిని ఒకే ఒక్క బాణంతో చంపాడు. వారి మరణమును కనులారా చూచిన నీ కుమారుడు ఎంతో సంతాపం చెందాడు.

శకుని కోపంతో రగిలిపోయాడు. అర్జునుని ఎదుర్కొన్నాడు. శకుని తన మాయా శక్తితో అనేక మాయలను కల్పించాడు. రాళ్ల వర్షము కురుస్తున్నట్టు, వృక్షములు మీద పడుతున్నట్టు, భయంకరమైన సరీసృపములు, పెద్దపులులు మీద పడుతున్నట్టు భ్రమ కల్పించాడు. అర్జునుడు తన దివ్యాస్త్రముచేత ఆ మాయలను పటాపంచలుచేసాడు.

శకునిని చూచి "శకుని మామా! నీ మాయలన్ని ఆ నాటి మాయా ద్యూతంతోనే అంతరించాయి. ఇదియుద్ధ రంగము. ఇక్కడ నీ పాచికలు

పారవు. ఇక్కడ తీవ్రమైన శరములు మాట్లాడతాయి. ఇక్కడ నీ మాయలు చెల్లవు కాని వెళ్లు. ” అంటూ శకుని మీద అతిక్రూరమైన శరములు ప్రయోగించాడు. ఆ బాణధాటికి త ట్టుకోలేక శకుని తన సైన్యములతో పారిపోయాడు.

అప్పుడు సాత్యకి, భీమసేనుడు, అర్జునునికి చెరి ఒక పక్క నిలిచారు. వారు ముగ్గురు అపరిమితమైన పరాక్రమముతో సుయోధనుడు, ద్రోణుడు ఉన్న చోటికి తమ రధములను మరలించారు. వారి బాణ ధాటికి తట్టుకోలేక కౌరవ సైన్యము రెండు పాయలుగా విడిపోయి సుయోధనుని వెనుక, ద్రోణుని వెనుక దాక్కున్నారు. పాండవ సైనికులు రెట్టించిన ఉత్సాహంతో “ద్రోణుని పట్టుకోండి చంపండి నరకండి” అని వీరాలాపాలు పలుకుతూ కౌరవ సేనల మీదికి లంఘించారు. కౌరవ సేనలు ద్రోణుని చుట్టు చేరి అతనికి రక్షణ కవచంగా నిలిచాయి.

ఇరుపక్షముల మధ్య పోరు ఘోరమయింది. ద్రోణుడు ఎటు పోతే అటు ధృష్టద్యుమ్నుడు ద్రోణుడికి ఎదురు నిలిచి అతనితో యుద్ధమునకు తలపడుతున్నాడు. ఒక పక్క ధర్మరాజు, మరొక పక్క సుయోధనుడు తమ తమ సేనలను ప్రోత్సహిస్తున్నారు. ఇంతలో

నీలుడు అనే రాజు తన సేనలతో అశ్వత్థామను ఎదుర్కొన్నాడు. అశ్వత్థామ ఒకే ఒక బాణంతో నీలుడిని సంహరించాడు. అతని సైన్యములు పారిపోయాయి. ఇది చూచిన పాండవ సేనలు కలత చెందాయి.

ధృష్టద్యుమ్నుడు తన సేనలకు ప్రోత్సాహ వచనాలు పలుకుతూ వారిని యుద్ధోన్ముఖులను చేసాడు. ఇంతలో సంశప్తకులు, అర్జునుడు చంపగా మిగిలిన సైన్మమును కూడ గట్టుకొని దక్షిణ భాగం నుండి పెద్దగా అరవడం మొదలెట్టారు. "అర్జునా! మేమేమన్నా రణరంగం నుండి పారిపోమాయా! ఓడి పోయామా! మమ్మల్ని అలా వదిలేసి వస్తే ఎలా! ఏడీ ఆ వీరుడు అర్జునుడు ఏడీ! మాతో పోరాటంమానేస్తే అర్జునుడికి విజయం చేకూరుతుందా! అర్జునా! మాకు భయపడి దాక్కున్నా వా! రా మాతో యుద్దానికి రా!" అని కవ్వించసాగారు.

వారి మాటలకు రోషం తెచ్చుకున్న అర్జునుడు తన రథం దక్షిణ దిక్కుకు మరలించాడు. అప్పుడ కౌరవ ప్రముఖులు పాండవ సైన్యము మీద శర వర్షము కురిపిస్తున్నారు. పాండక సైన్యము చెల్లాచెదరయింది. ఈ సమయమున భీముడు పాండ సైన్యమును ప్రోత్సహిస్తున్నాడు. కౌరవ పక్షమున యుద్ధం చేస్తున్న బాహ్లికుని ఎదుర్కొని అతని మీద

క్రూరమైన బాణములు ప్రయోగించాడు. అది చూచి సుయోధనుడు, ద్రోణుడు, కర్ణుడు, అశ్వత్థామ, కలిసి భీముని మీద శర వర్షము కురిపించారు.

భీమసేనుని ఒంటరి వాడిని చేసి అంత మంది కౌరవ యోధులు యుద్ధం చెయ్యడం చూసిన ధర్మరాజు నకుల, సహదేవులను, సాత్యకిని, అభిమన్యుని భీమసేనుడికి సాయంగా వెళ్లమన్నాడు. వారందరూ భీమసేనుని కలుసుకొని దుర్యోధనాదులతో పోరుతున్నారు.

అపుడు అపరాహ్ణ మయింది. రధములు విరిగి పడుతున్నాయి. కరవాలముల దెబ్బలకు తలలు తెగి పడుతున్నాయి. మొండెముల నుండి ప్రేవులు బయటకు వస్తున్నాయి. కాళ్లు చేతులు తెగి పడుతున్నాయి. కుంభస్థలములు పగిలిన ఏనుగులు కిందపడి దొర్లుతున్నాయి. ఏనుగుల మీద ఉన్న వీరులు చేతిలోని అంకుశములతో సహా కిందపడి మరణిస్తున్నారు. ఏనుగుల కాళ్ల కిందపడి మరణిస్తున్నా, సైనికులు తమ తమ చేతులలోని కరవాలములు పట్టు వీడటం లేదు. తలలు తెగిన తరువాత కూడా మొండెములు కొంతసేపు తమ తమ చేతులతో కరవాలములను ఝుళిపించి తరువాత కిందపడుతున్నాయి. రణరంగమంతా పీనుగుల పెంటగా మారిపోయింది.

ఆ సమయములో ధృష్టద్యుమ్నుడు ద్రోణుని చంపుటకు ఇదే సమయమని ఎంచి తన సైన్యముతో సహా ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నాడు. ద్రోణుని మీద అనేకము లైన దివ్యాస్త్రములు సంధించాడు. ఇంతలో సంశప్తకుల సైన్యమును పూర్తిగా నిర్మూలించిన అర్జునుడు మరల పాండవ సైన్యము వద్దకుచేరుకున్నాడు. భీమునికి తోడుగా నిలిచాడు. ధృష్టద్యుమ్నునికి తోడుగా భీమార్జునులు ద్రోణుని మీద యుద్ధమునకు దిగారు. కౌరవ బలములను సర్వనాశనము చేస్తున్నారు.

ఆ ముగ్గురి వీరుల ధాటికి తట్టుకోలేక కౌరవ బలములు ఆక్రోశించాయి. "కర్ణా! కర్ణా! మాకు నీవే దిక్కు" అంటూ పారి పోయి కర్ణుని వెనక చేరాయి.

"పారిపోకండి నిలువండి. మీకేం భయం లేదు." అని ధైర్య వచనాలు పలికాడు కర్ణుడు. ఎదురుగా వచ్చిన అర్జునుని మీద ఆగ్నేయాస్త్రమును ప్రయోగించాడు. అర్జునుడు వారుణాస్త్రాన్ని ప్రయోగించి ఆగ్నేయాస్త్రాన్ని నిర్వీర్యం చేసాడు. భీముడు, సాత్యకి, ధృ ష్టద్యుమ్నుడు కర్ణుని శరీరంలో మూడేసి బాణములు నాటారు. కర్ణుడు కూడా అర్జునుడు తన మీద ప్రయోగించిన బాణములను మధ్యలోనే ఖండించాడు. భీమ, సాత్యకి, ధృష్టద్యుమ్నుల ధనుస్సులను

ఖండించాడు. ఆ ముగ్గురూ కర్ణుని మీద శక్తి బాణములు ప్రయోగించారు. కర్ణుడు వాటిని కూడా నిర్వీర్యము చేసాడు. అర్జునుడు ఏడు బాణములతో కర్ణుని కొట్టాడు. కర్ణుని తమ్ములు ముగ్గురి తలలు నరికి భూదేవికి బలి ఇచ్చాడు.

ఇంతలో భీముడు తన రథము దిగి గదను భుజము మీద పెట్టుకొని కర్ణుని సైనికులను పదివేల మందిని చంపి మరల తన రథం అధిరోహించాడు. మరొక విల్లు తీసుకొని వాడియైన శరములతో కర్ణుని శరీరం మొత్తం కొట్టాడు. ఇంతలో ధృష్టద్యుమ్నుడు సాత్యకి, వేరు విల్లులు తీసుకొని కర్ణుని సారధిని చంపారు. కర్ణుని విల్లు విరిచారు. ఆసమయమున దుర్యోధనుడు, ద్రోణుడు, జయద్రధుడు కలిసి కర్ణుని అక్కడినుండి తప్పించారు.

ఇరు పక్షముల వారు అతి భయంకరంగా పోరాడుతున్నారు. రథములు, హయములు, ఏనుగులు, కాల్బలములు నేల కూలుతున్నాయి. కాలువలై పారుతున్న నెత్తుటిమడుగులలో మృత దేహములు తేలియాడుతున్నాయి. మానవుల, హయముల, ఏనుగుల ప్రేవులు, మాంసము ముద్దలు గుట్టలు గుట్టలుగా పడి ఉన్నాయి.

యుద్ధ భూమి అంతా రౌద్రముగా, భీభత్సముగా, ఘోరంగా కనపడుతూ ఉంది.

ఒక పక్క ద్రోణుడు, మరోక పక్క అర్జునుడు తీవ్రంగా యుద్ధం చేస్తున్నారు. ఇంతలో సూర్యుడు పశ్చిమాద్రిని చేరుకున్నాడు. రణరంగములో పడి ఉన్న శవములను తినుటకు గాను గ్రద్దలు ఆకాశంలో తిరుగాడుతున్నాయి. ఇరుపక్షములు ఆ రోజుకు యుద్ధము విరమించారు. ఆనందోత్సాహములతో పాండవ సైన్యములు తమ తమ శిబిరములకు మరలాయి. కౌరవ సేనలు మాత్రం నిరాశా నిస్పృహలతో తమ శిబిరములకు మరలారు. అందరూ ఆ రోజు కూడా ద్రోణుడు తన ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకొనలేక పోవడం, అర్జునుడు తన పరాక్రమముతో విజృంభిచడం, అతనికి కృష్ణుడు తోడుగా నిలిచి అనుక్షణం కాపాడటం గురించి మాట్లాడు కుంటున్నారు.

ఆ సమయంలో సుయోధనుడు ద్రోణుని చూచి ఇలాఅన్నాడు "ఆచార్యా! ధర్మరాజును పట్టి బంధించి నాకు అప్పగిస్తానని నాకు వరం ప్రసాదించారు. కాని రెండురోజులైనా మీ ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకొనలేక పోయారు. ధర్మజుడు మీకు చేజిక్కినా ఆ అవకాశములను చేజార్చుకున్నారు. లోకుల దృష్టిలో మీరు నేను అసమర్ధులుగా

మిగిలిపోయాము. ఈ ప్రకారము కుటిలమ్మైన వ్యర్థపు మాటలతో మీరు నన్ను వంచించి నందు వలన మీకు కలుగు ప్రయోజన మేమి? మీలాంటి ఆశ్రితగుణశ్రేష్టుడు ఈ ప్రకారం వంచించ దగునా? ” అని కర్ణ కఠోరంగా పలికాడు.

ఆ మాటలకు ఎంతో నొచ్చుకున్న ద్రోణుడు ఆ విషయం బయట పడనీయక శాంతంతో సుయోధనునితో ఇలా అన్నాడు. “సుయోధనా! నరుని పరాక్రమము, నారాయణుని మహత్తు ఎరిగి కూడా నీవు ఇలా మాట్లాడటం తగునా! నిన్న,ఈ రోజు వారు ధర్మనందనుని విడిచి ఒక్కక్షణమ్మైనా ఉన్నారా. ఈ రోజు రణరంగములో అర్జునుడు లేకుండా పక్కకు తీసుకొని పోవుటకు ఎవరి నైనా నియోగింపుము. నీవు ఎందుకో నన్ను తప్పుగా అర్ధం చేసుకున్నావు. నా నోట నవ్వులాట కైనను అసత్యము ఎన్నటికీ రాదు. గుర్తు పెట్టుకో. నేనునా ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చి తీరుతాను.” అన్నాడు ద్రోణుడు.

ఆ సమయములో సంశప్తకులు అక్కడకు వచ్చారు. “సుయోధనా! మాకు తక్క అర్జునుని పక్కకు మరల్చు నేర్పు మరి ఎవరికి ఉన్నది.” అంటూ ప్రగల్బాలు పలికారు.

ధృతరాష్ట్ర మహారాజా! ఆ ప్రకారము సంశప్తకులు అర్జునుని తమ వైపు యుద్ధమునకు రమ్మని కవ్వించారు. అర్జునుడు దేవదత్తము పూరించి వారితో యుద్ధమునకు దిగాడు. ఇక్కడ ద్రోణుడు పద్మవ్యూహము పన్నాడు. ధర్మరాజు అనుమతితో అభిమన్యుడు ఆ పద్మవ్యూహమును భేదించాడు. బృహద్బలుడు లక్ష్మణ కుమారుడు మొదలగు రాకుమారులను పెక్కుమందిని చంపాడు. కాని పద్మ వ్యూహము నుండి బయట కు వచ్చు మార్గము కానక కౌరవుల చేతిలో మృతి చెందాడు. కౌరవ సేనలు అభిమన్యుని మృతి చూచి ఆనందోత్సాహాలతో ఆరోజు యుద్ధం ముగించాయి. పాండవ సైన్యములలో విషాదచ్ఛాయలు నెలకొన్నాయి." అని సంజయుడు మూడవ రోజు యుద్ధ క్రమమును ధృతరాష్ట్రునకు వివరించాడు.

మహాభారతము

ద్రోణ పర్వము ప్రథమాశ్వాసము

సమాప్తము.

ఓంతత్సత్ ఓంతత్సత్ ఓంతత్సత్